

2. Mieszkańcy

Inhabitants

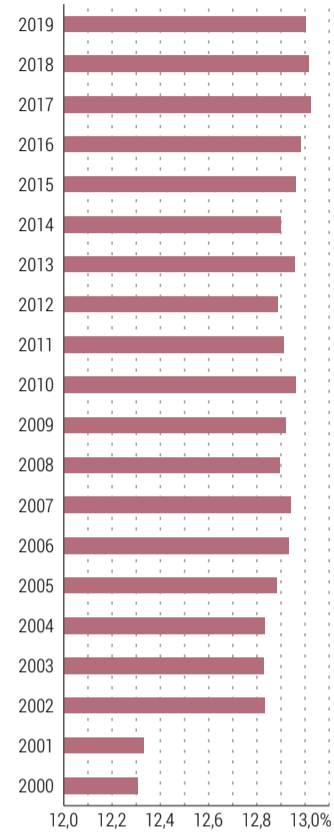
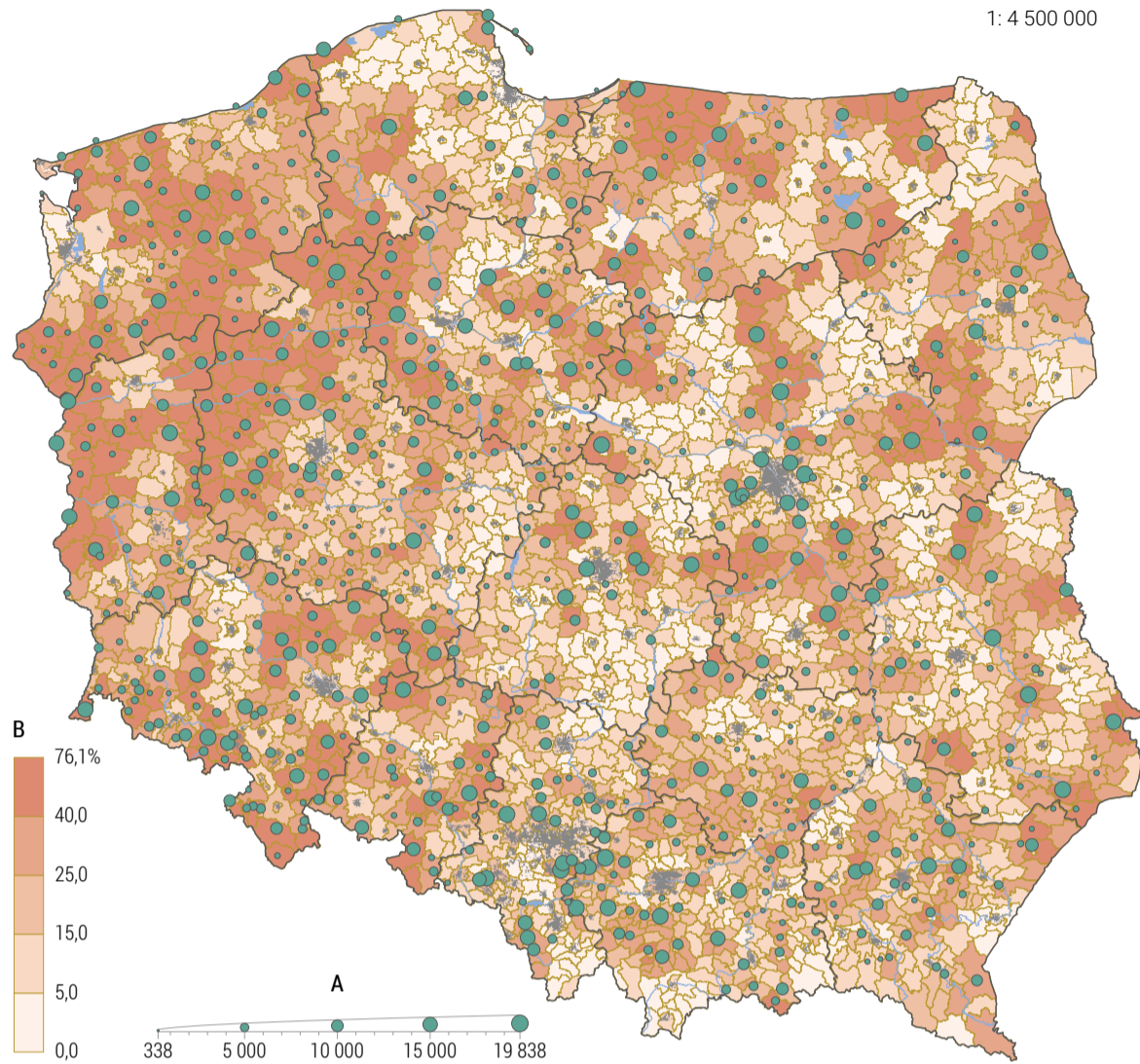


►► s. 19-30 autor: Marcin Mazur

W małych miastach Polski zamieszkuje niemal 5 mln osób, co stanowi ok. 13% ogólnej liczby ludności kraju. W zachodniej, południowo-zachodniej i północnej części Polski udział ten jest najwyższy. W małych miastach mieszka tam powyżej 17% ogółu ludności, zaś po wyłączeniu okolic największych ośrodków miejskich przeważnie ponad 40%. Na przestrzeni ostatnich lat odsetek mieszkańców małych miast w Polsce powoli lecz sukcesywnie wzrasta. Dzieje się tak głównie za sprawą odzyskiwania praw miejskich przez kolejne miejscowości położone w środkowej i wschodniej części kraju. Od początku obecnego wieku do 2019 r. prawa miejskie uzyskały 54 miejscowości. Wśród nich 42 posiadało już te prawa w przeszłości. Więszość przypadków odzyskania praw miejskich miało miejsce na obszarze byłego zaboru rosyjskiego a tylko 8 na obszarze byłego zaboru pruskiego. Proces odzyskiwania praw miejskich przez kolejne miejscowości prowadzi do powolnego wzrostu liczby mieszkańców małych miast, gdyż pozwala z niewielką nadwyżką przewyciężyć z reguły negatywny bilans ruchu naturalnego i migracji. W miastach Polski już od dłuższego czasu występuje stała przewaga liczby zgonów nad urodzeniami oraz liczby emigrantów nad imigrantami. Jednak w przypadku ośrodków liczących poniżej 20 tys. mieszkańców stopa przyrostu naturalnego i stopa migracji wewnętrznych jest szczególnie niekorzystna. W okresie 2015-2019 w małych miastach wartości te wyniosły odpowiednio -1,26‰ i -2,76 ‰, podczas gdy w przypadku większych ośrodków -0,82‰ oraz -0,70‰.

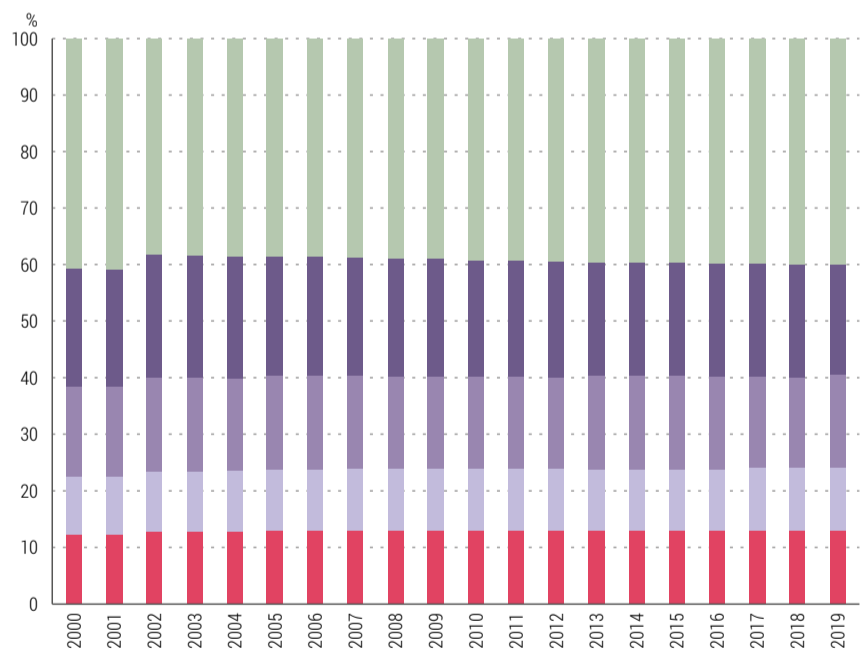
Najważniejszy kierunek zmian struktury demograficznej mieszkańców małych miast, podobnie jak we wszystkich pozostałych kategoriach miejscowości w Polsce i w wielu innych krajach Europy, polega na starzeniu się społeczeństwa. Między 2000 a 2019 rokiem odsetek mieszkańców małych miast do 17 roku życia spadł w Polsce z 25,6% do 17,3%, zaś odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 13,1% do 22,8%. Tylko na Mazowszu, w Wielkopolsce i na Kaszubach małe miasta zamieszkuje więcej ludności poniżej 17. roku życia niż mieszkańców w wieku 65. lub więcej lat. Najgorsza sytuacja panuje w małych miastach położonych w regionie Sudetów, gdzie druga z wymienionych grup wiekowych jest liczebniejsza już o ponad ¼. Starzenie się ludności zamieszkującej małe miasta wynika z szeregu uwarunkowań. W przypadku struktury płci, największe znaczenie dla oceny ogólnej sytuacji demograficznej i jej perspektyw ma równowaga liczebna kobiet i mężczyzn w tzw. wieku matrymonialnym, gdy przeważnie zakładane są rodziny. W wyniku wzrastającej mobilności społeczeństwa i zmian zachodzących na rynku pracy, na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w małych miastach zaszły pod tym względem istotne zmiany. Jeszcze na początku XXI wieku, podobnie jak w grupie miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, wśród mieszkańców małych miast między 25 a 44 rokiem życia przeważały kobiety. Natomiast w 2019 roku już w całym kraju wspomnianą grupę mieszkańców małych miast cechowała wyraźna nadwyżka mężczyzn, co jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich. We wschodniej Polsce, gdzie odpływ migracyjny z małych miast jest największy, we wspomnianym przedziale wiekowym statystycznie na 10 mężczyzn zamieszkałych w małym mieście przypada już tylko 9 kobiet. Wzajemne powiązania przyczynowo-skutkowe oraz sprzężenia zwrotne zachodzące między poszczególnymi zaprezentowanymi w tym rozdziale cechami struktury ludności małych miast sprawiają, że często zasięg występowania względnie korzystnej sytuacji jest zbliżony. Z reguły w tym kontekście wymienić można środkową część Mazowsza, Wielkopolskę, Kszuby, obszar byłego zaboru austriackiego, a niekiedy również Górny Śląsk.

1: 4 500 000

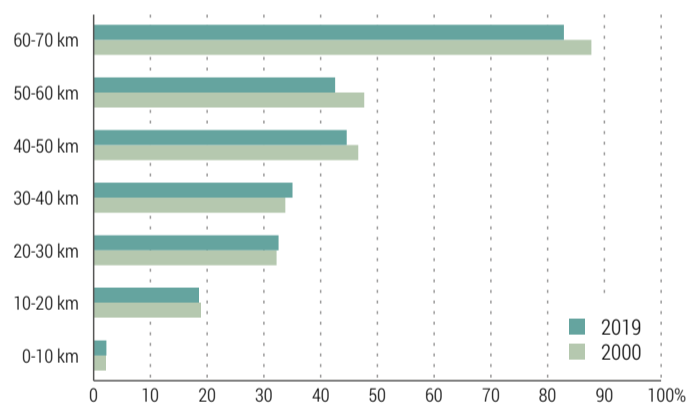


Odsetek ludności zamieszkałej w małych miastach w okresie 2000-2019
Percentage of population living in small towns over the period of 2000-2019

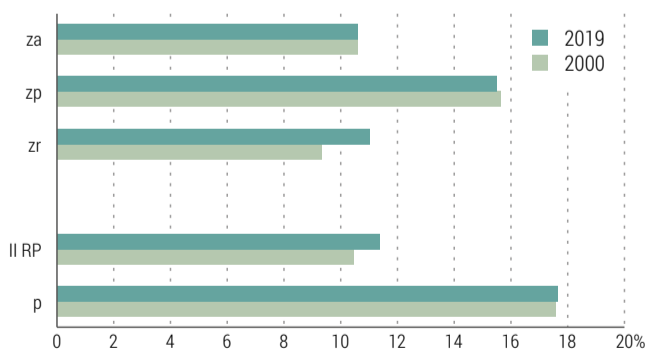
Małe miasta wg liczby ludności (A) i powiaty wg odsetka ludności zamieszkałej w małych miastach (B), 2019
Small towns by population number (A) and districts by percentage of population living in small towns (B), 2019



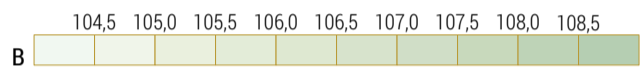
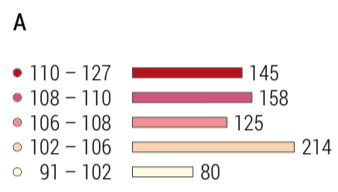
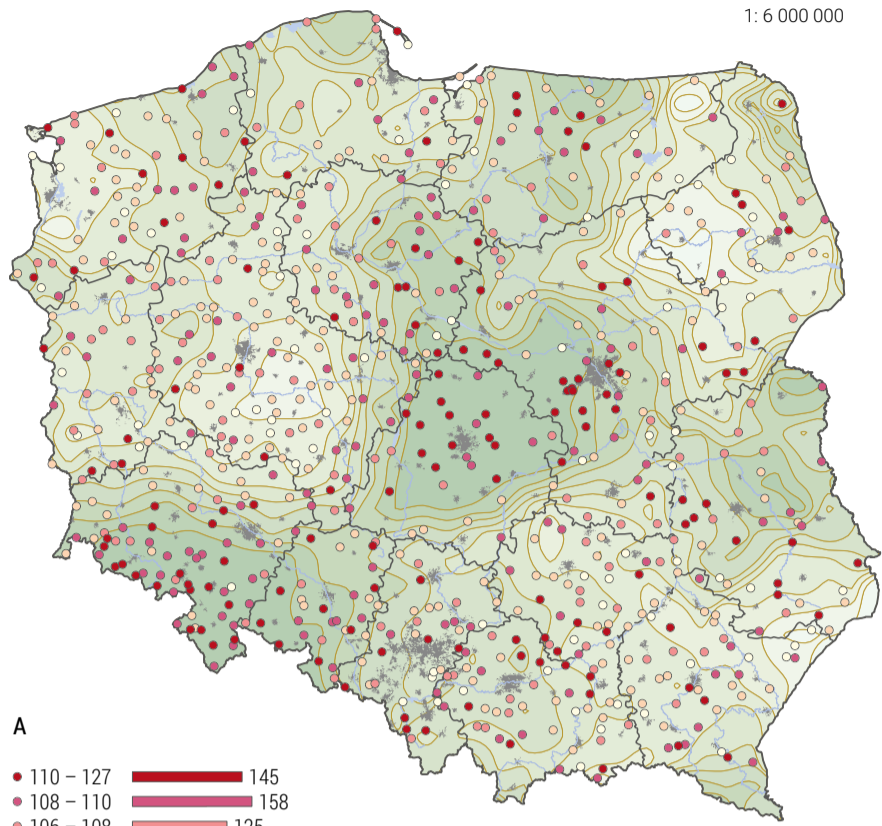
Mieszkańcy Polski w okresie 2000-2019 wg kategorii miejscowości (mm – małe miasta, dm1 – miasta od 20 000 do 50 000 mieszkańców, dm2 – miasta od 50 000 do 200 000 mieszkańców, dm3 – miasta powyżej 200 000 mieszkańców, ow – obszary wiejskie)
Inhabitants of Poland in 2000-2019 period by settlement category (mm – small towns, dm1 – towns from 20,000 to 50,000 inhabitants, dm2 – towns from 50,000 to 200,000 inhabitants, dm3 – towns with more than 200,000 inhabitants, ow – rural areas)



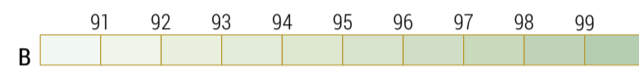
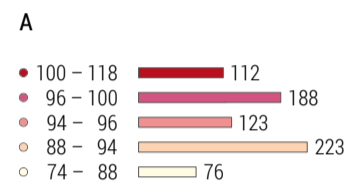
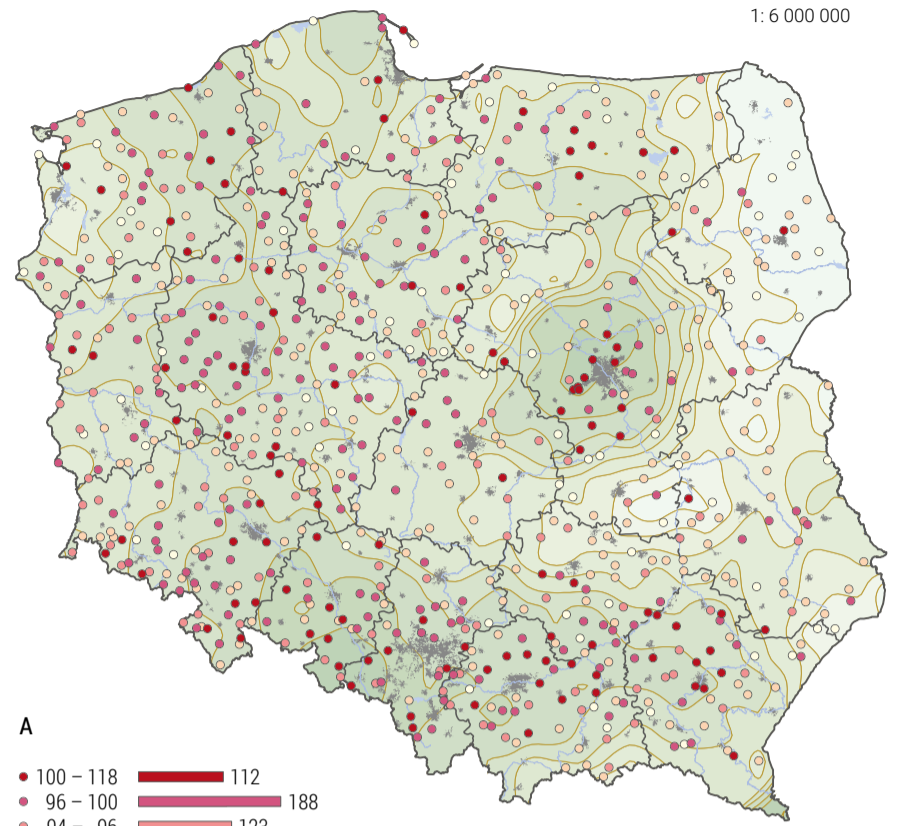
Odsetek ludności zamieszkałej w małych miastach na obszarze o różnej odległości od najbliższego centrum dużego lub średniego miasta, w roku 2000 i 2019
Percentage of population living in small towns in an area of varying distance from the nearest center of a large or medium-sized town in 2000 and 2019



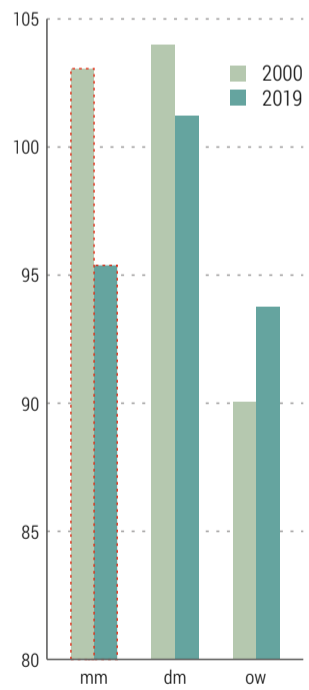
Odsetek ludności zamieszkałej w małych miastach na obszarze o różnej przynależności historycznej (za – zabór austriacki, zp – zabór pruski, zr – zabór rosyjski, II RP, p – ziemie przyłączone w 1945), w roku 2000 i 2019
Percentage of population living in small towns in an area of varying historical affiliation (za – Austrian Partition, zp – Prussian Partition, zr – Russian Partition, II RP – The Second Polish Republic, p – lands annexed in 1945) in 2000 and 2019



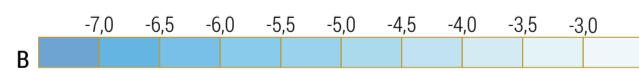
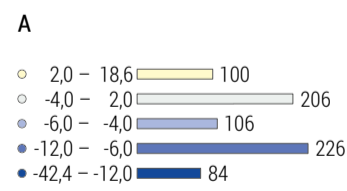
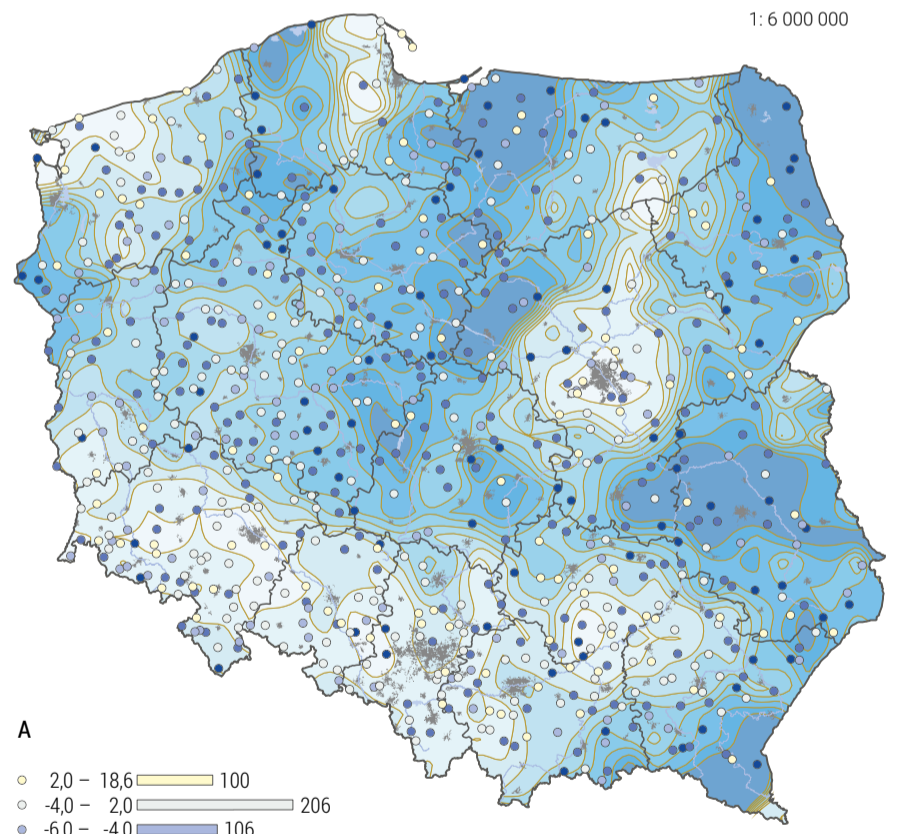
Małe miasta wg współczynnika feminizacji* (A) i średnia wartość wskaźnika (B), 2019
Small towns by feminization rate (A) and mean value of this index (B), 2019*



Małe miasta wg współczynnika feminizacji* wśród ludności w wieku w wieku 25-44 lat (A) i średnia wartość wskaźnika (B), 2019
Small towns by feminization rate among the population aged 25-44 (A) and mean value of this index (B), 2019*

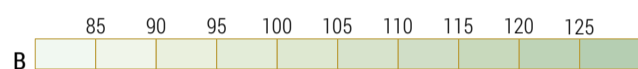
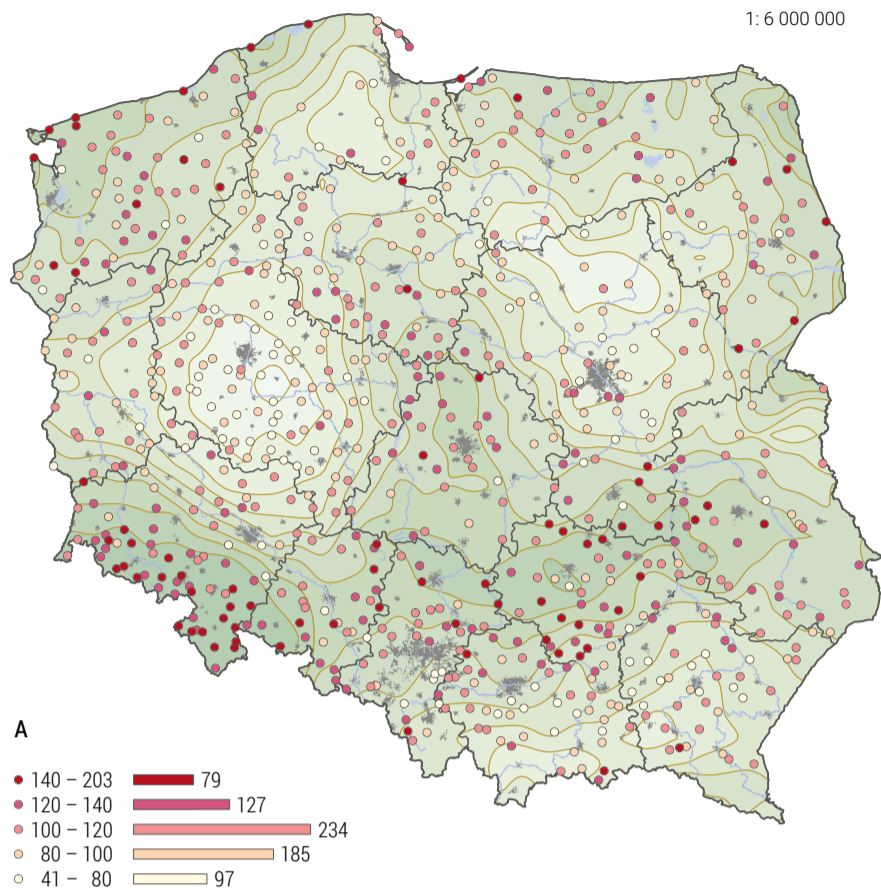


Współczynnik feminizacji* wśród ludności w wieku w wieku 25-44 lat w małych miastach (mm), dużych i średnich miastach (dm) oraz na obszarach wiejskich (ow) w 2000 i w 2019 roku
Feminization rate among the population aged 25-44 in small towns (mm), large and medium-sized towns (dm) and rural areas (ow) in 2000 and 2019*

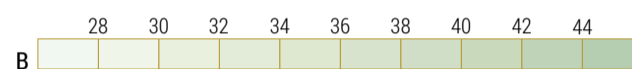
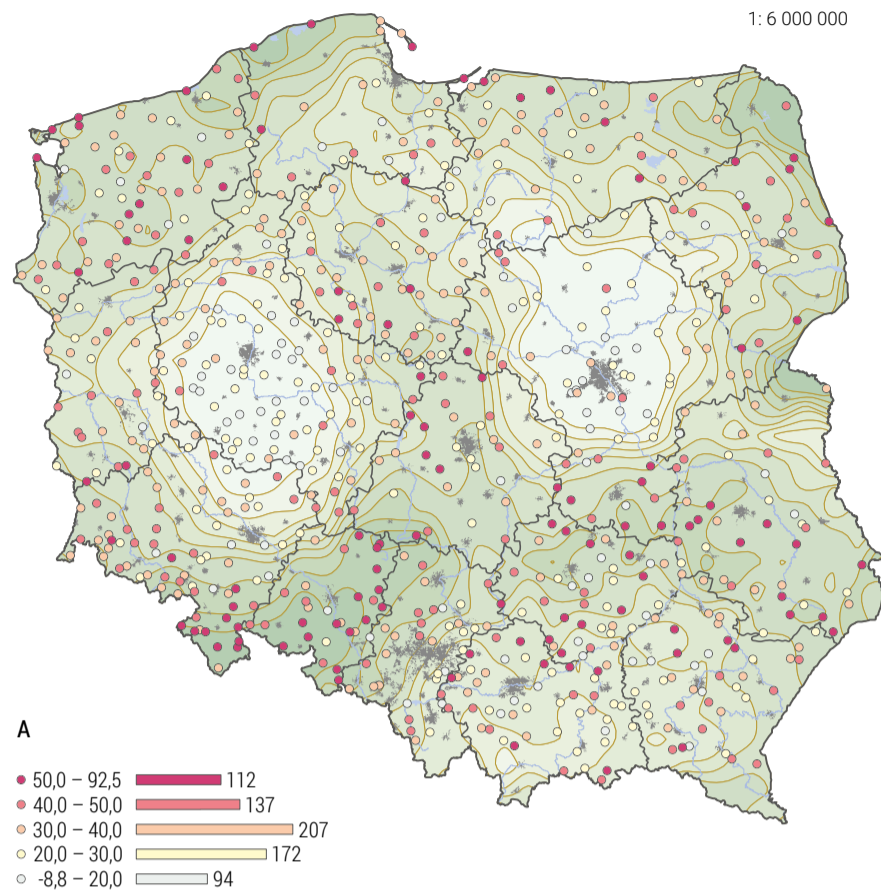


Małe miasta wg zmiany wartości współczynnika feminizacji* w wieku 20-44 lat po 2002 r.(A) i średnia wartość wskaźnika (B), 2019
Small towns by the change of feminization rate among the 20-44 age group after 2002 (A) and mean value of this index (B), 2019*

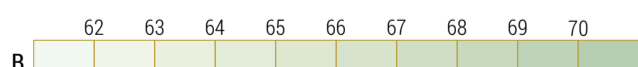
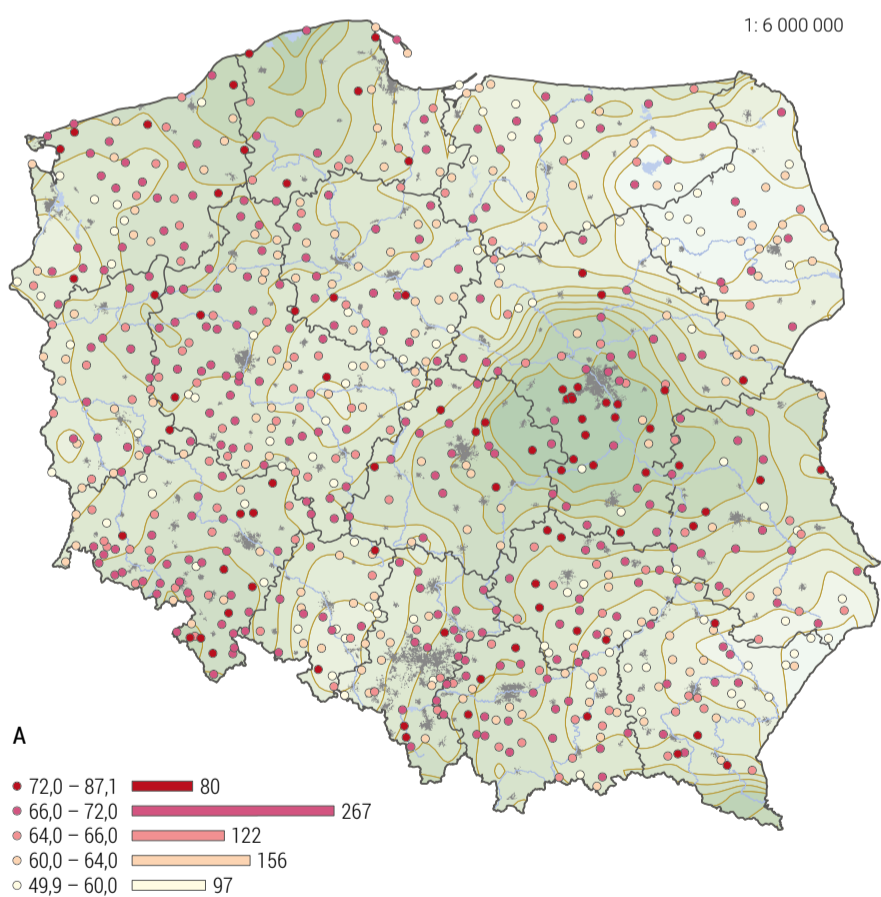
*współczynnik feminizacji – liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn / *feminization rate – number of women per 100 men.*



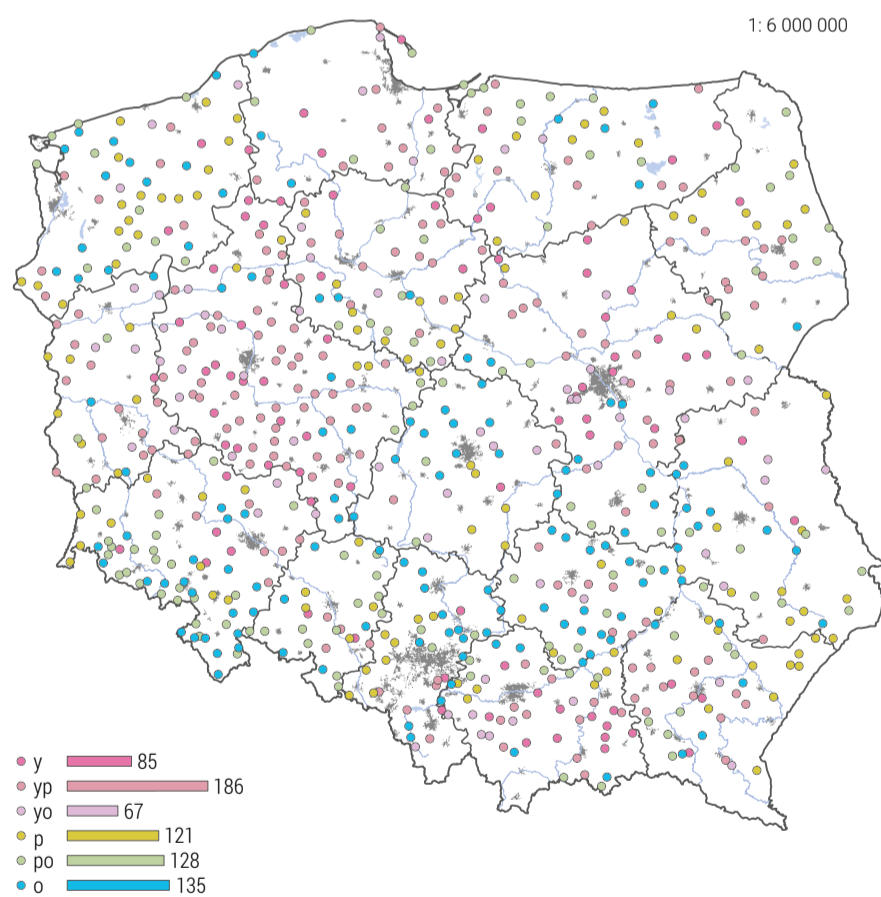
Małe miasta wg liczby ludności powyżej 64 roku życia na 100 osób w wieku do 17 roku życia (A) i średnia wartość wskaźnika (B), 2019
Small towns by the number of population over 64 years of age per 100 inhabitants below 17 years of age (A) and mean value of this index (B), 2019



Małe miasta wg zmiany liczby ludności powyżej 69 roku życia na 100 osób w wieku do 17 roku życia po 2002 r. (A) i jej średnia wartość (B), 2019
Small towns by the change of population number over 69 years of age per 100 inhabitants below 17 years of age after 2002 (A) and mean value of this index (B), 2019

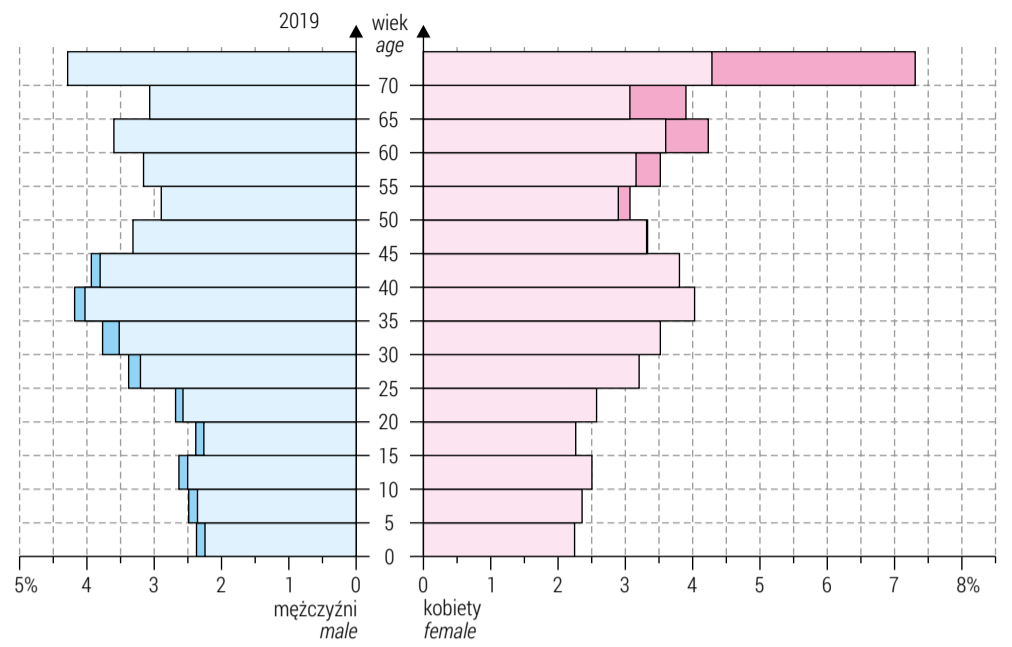
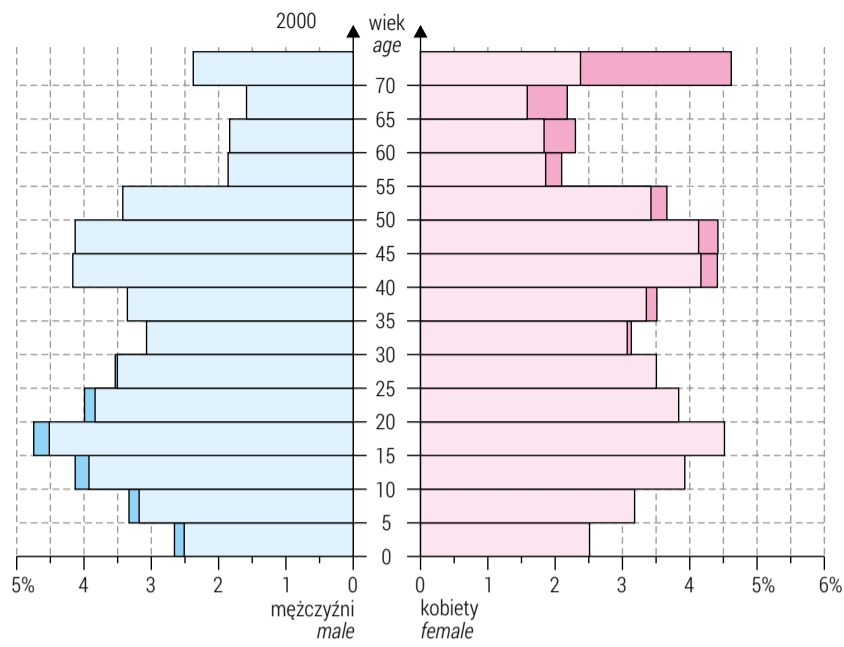


Małe miasta wg współczynnika obciążenia demograficznego* (A) i jego średnia wartość (B), 2019
 *Stosunek liczby osób w wieku 0-17 oraz 65 i więcej lat do liczby osób w wieku 18-64 lata.
Small towns by age dependency ratio (A) and mean value of this index (B), 2019
 *Ratio of the number of people aged 0-17 and 65 and more to the number of people aged 18-64.

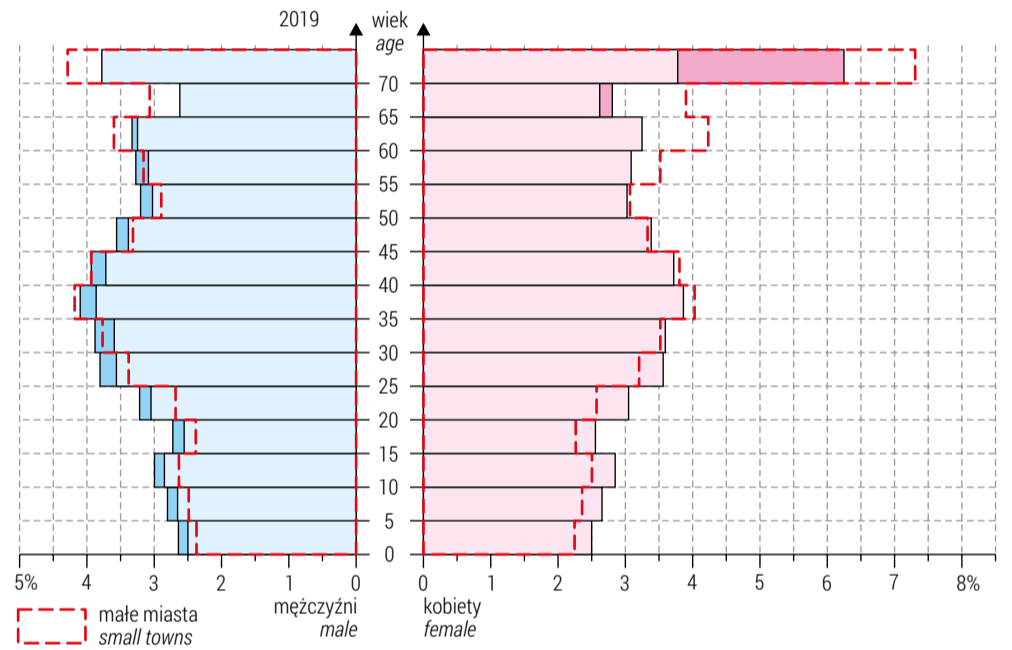
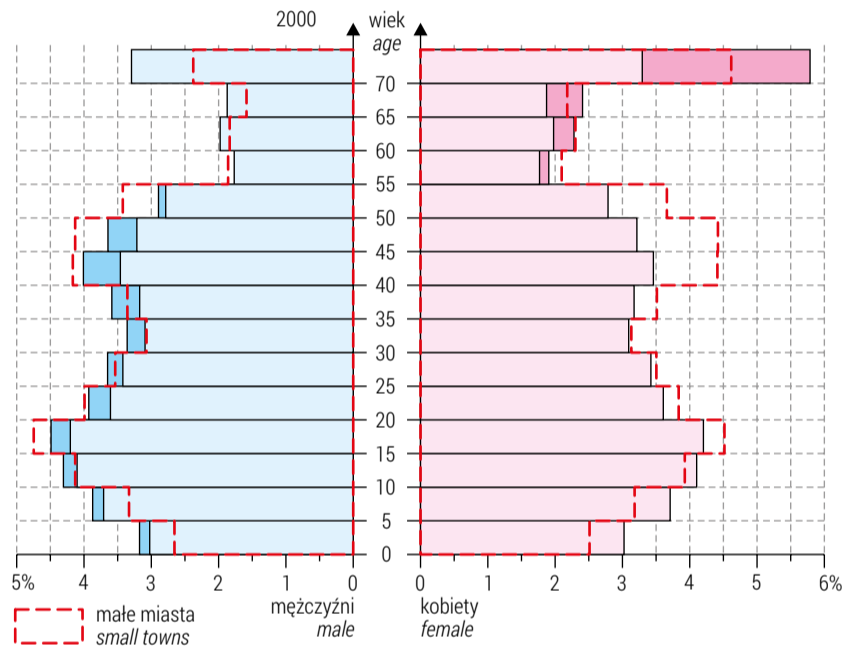


Małe miasta wg typu struktury wieku ludności (y – wysoki odsetek dzieci i młodzieży, yp – niski odsetek seniorów, yo – wysokie obciążenie demograficzne, p – niskie obciążenie demograficzne, po – niski odsetek dzieci i młodzieży, o – wysoki odsetek seniorów), 2019
Small towns by type of population age structure (y – high percentage of children and youth, yp – low percentage of seniors, yo – high age dependency ratio, p – low age dependency ratio, po – low percentage of children and youth, o – high percentage of seniors), 2019

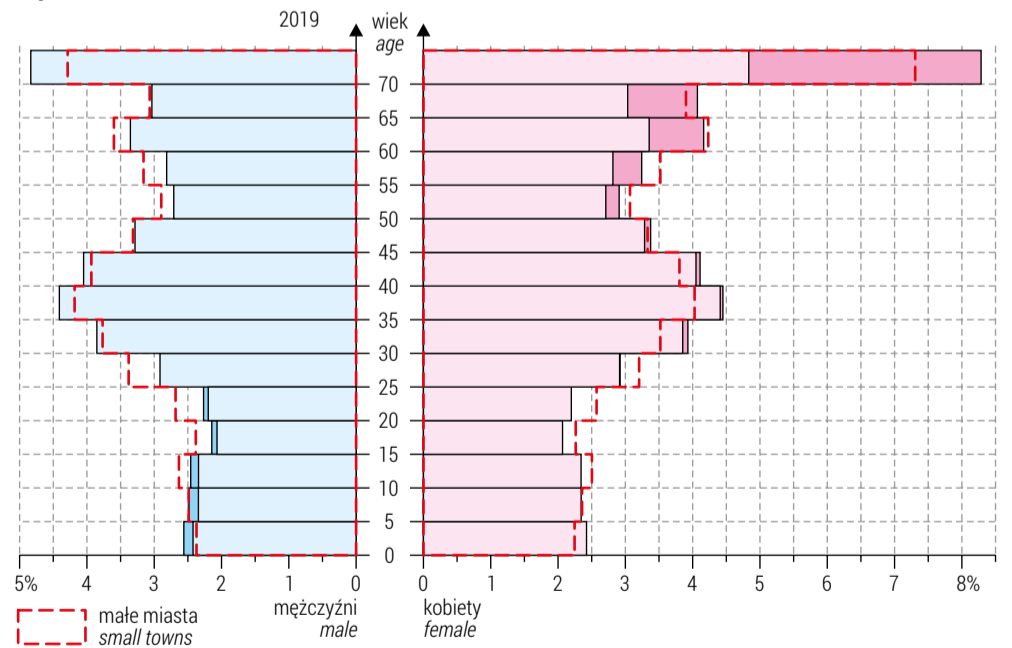
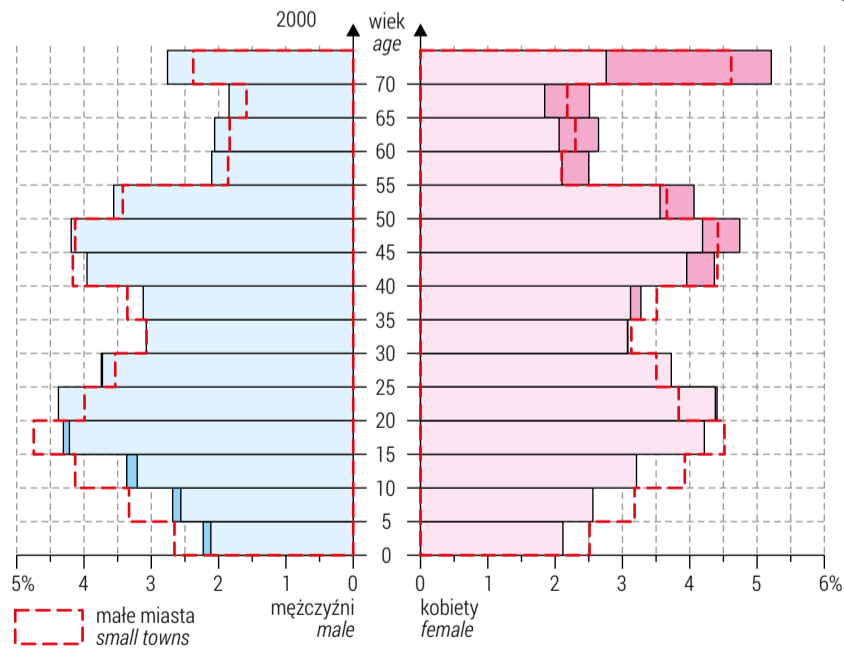
małe miasta / *small towns*



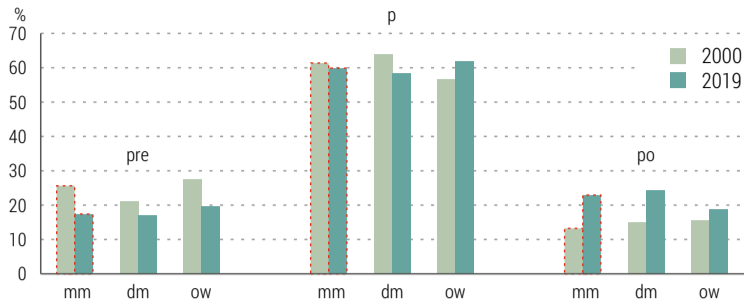
duże i średnie miasta / *large and medium-sized towns*



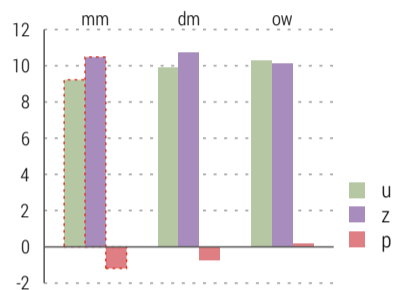
obszary wiejskie / *rural areas*



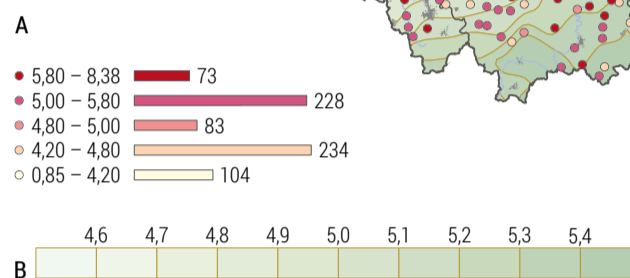
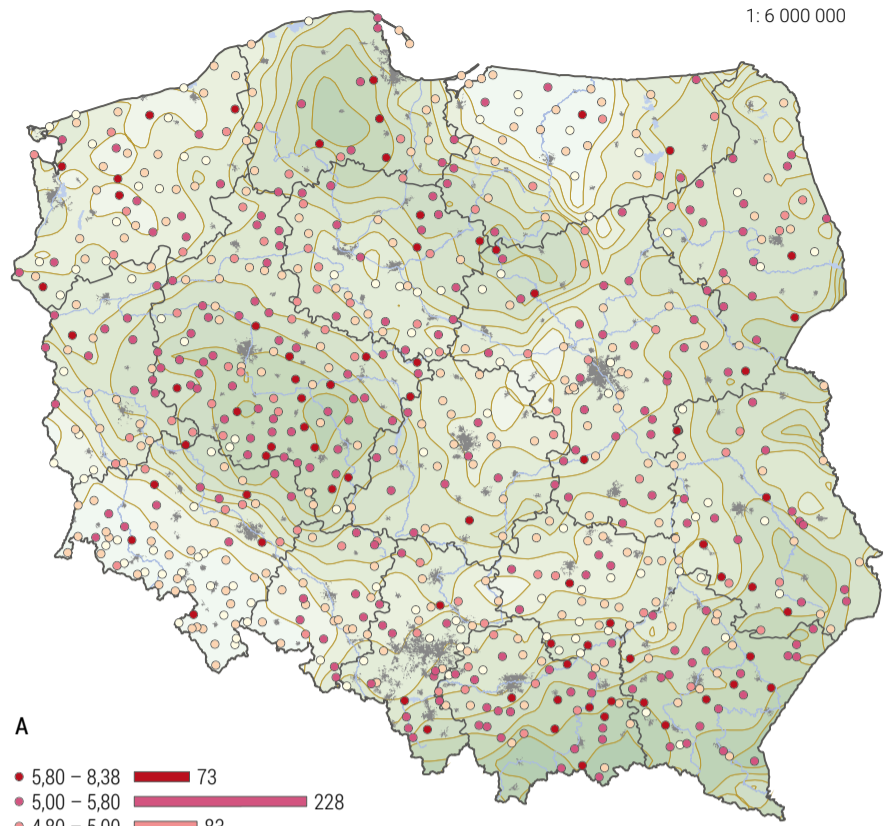
Piramida płci i wieku ludności dla małych miast, dużych i średnich miast oraz obszarów wiejskich w 2000 i w 2019 roku
 Gender and age pyramid of population in small towns, large and medium-sized towns and rural areas in 2000 and 2019



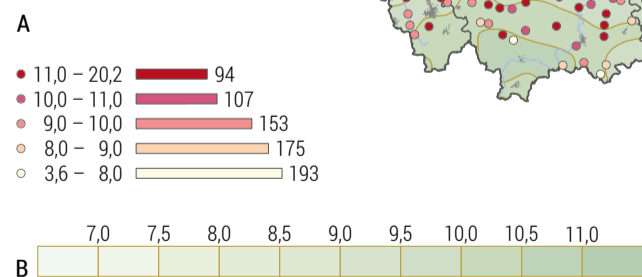
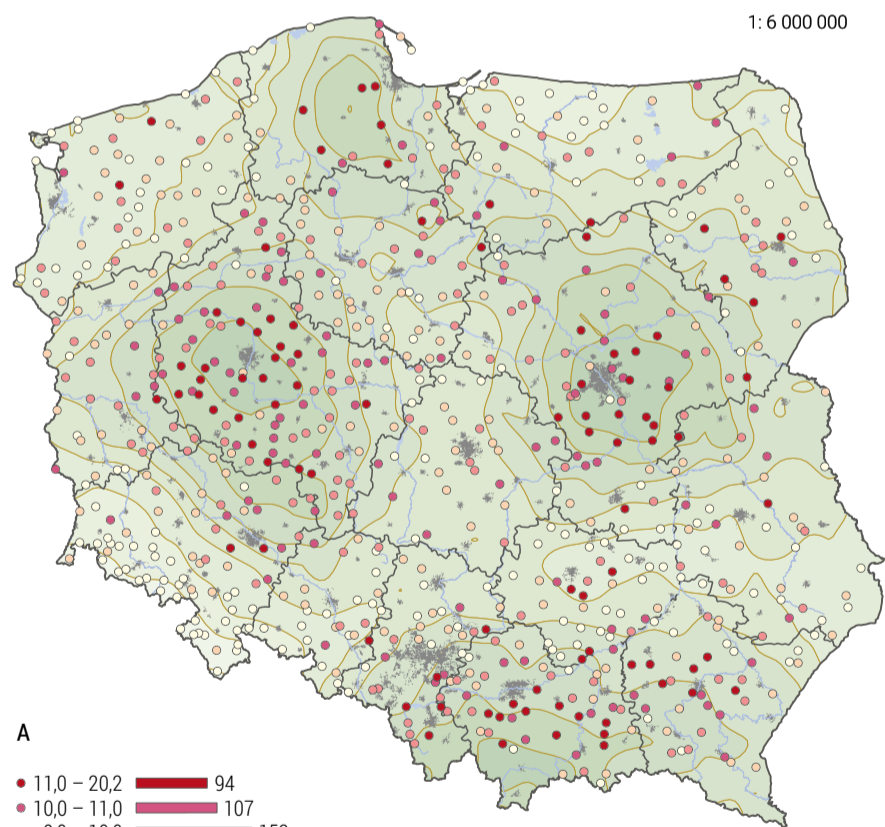
Odsetek mieszkańców w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku (pre – przedprodukcyjny, p – produkcyjny, po – poprodukcyjny) w małych miastach (mm), dużych i średnich miastach (dm) oraz na obszarach wiejskich (ow) w 2000 i w 2019 roku
 Percentage of inhabitants by economic age groups (pre – pre-working, p – working, po – post-working) in small towns (mm), large and medium-sized towns (dm) and rural areas (ow) in 2000 and 2019



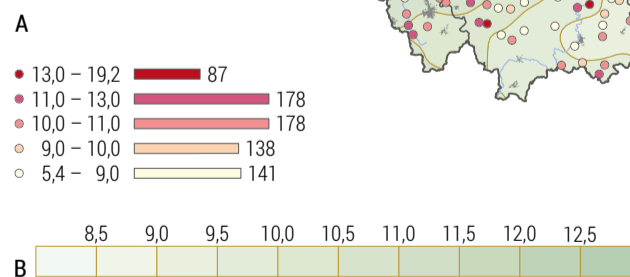
Przyrost naturalny (u – stopa urodzeń*, z – stopa zgonów**, p – stopa przyrostu naturalnego***) w małych miastach (mm), dużych i średnich miastach (dm) oraz na obszarach wiejskich (ow) w okresie 2015-2019
 Natural growth (u – birth rate*, z – death rate**, p – natural increase rate***) of small towns (mm), large and medium-sized towns (dm) and rural areas (ow) in 2015-2019 period



Małe miasta wg liczby małżeństw zawartych w okresie 2015-2019 na 1000 mieszkańców (A) i średnia wartość wskaźnika (B)
 Small towns by number of marriages contracted in 2015-2019 per 1,000 inhabitants (A) and mean value of this index (B)

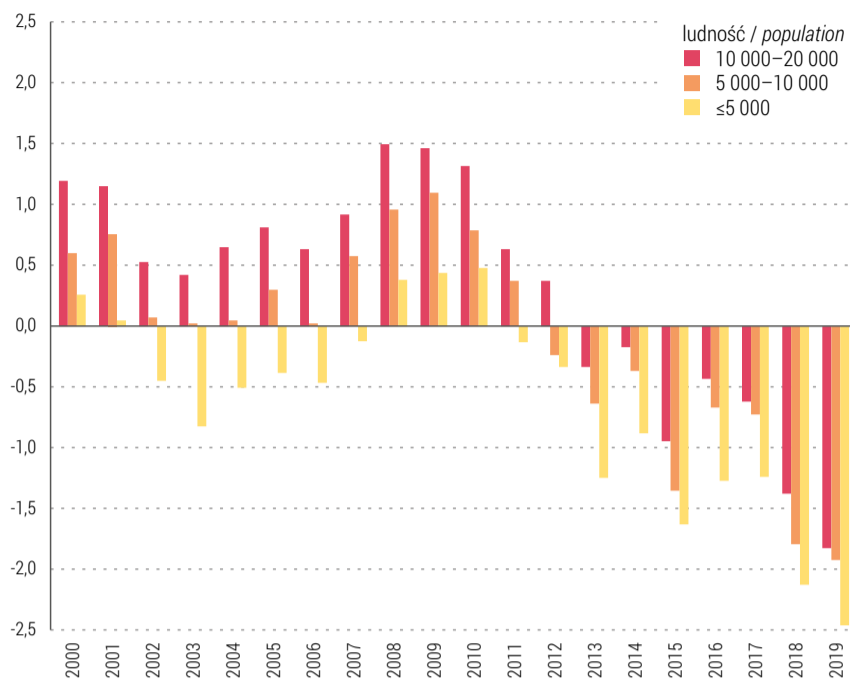


Małe miasta wg stopy urodzeń* w okresie 2015-2019 (A) i jej średnia wartość (B)
 Small towns by birth rate* in 2015-2019 (A) and its mean value (B)

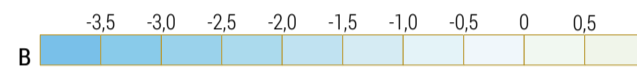
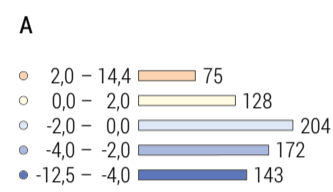
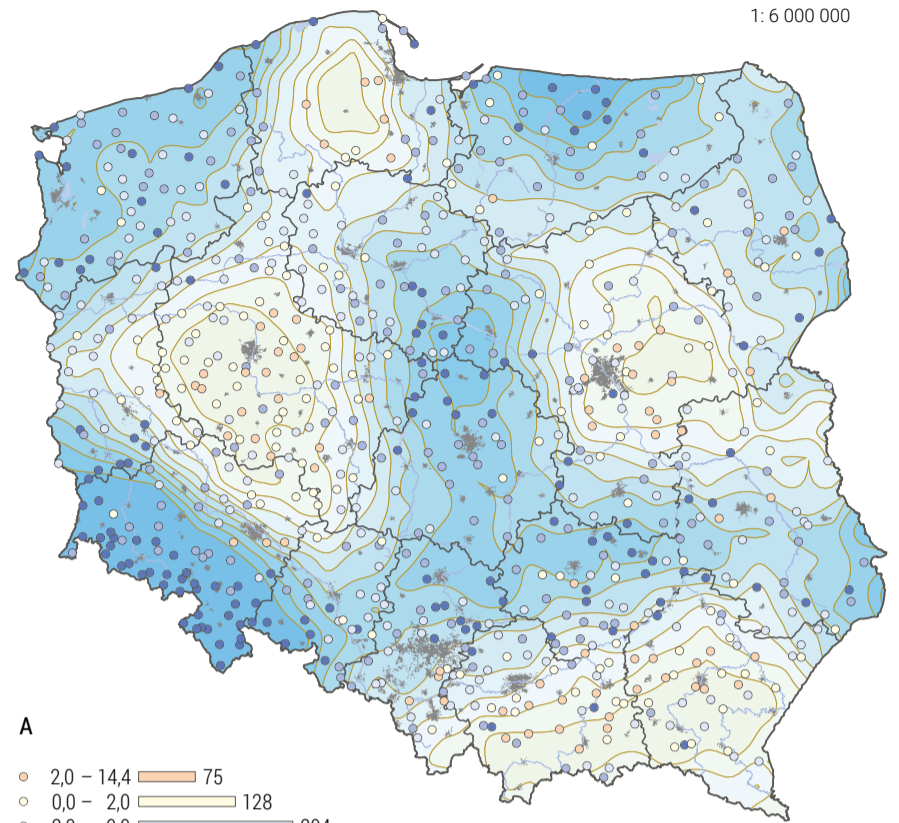


Małe miasta wg stopy zgonów** w okresie 2015-2019 (A) i jej średnia wartość (B)
 Small towns by death rate** in 2015-2019 (A) and its mean value (B)

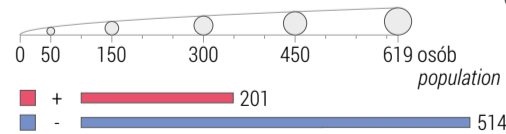
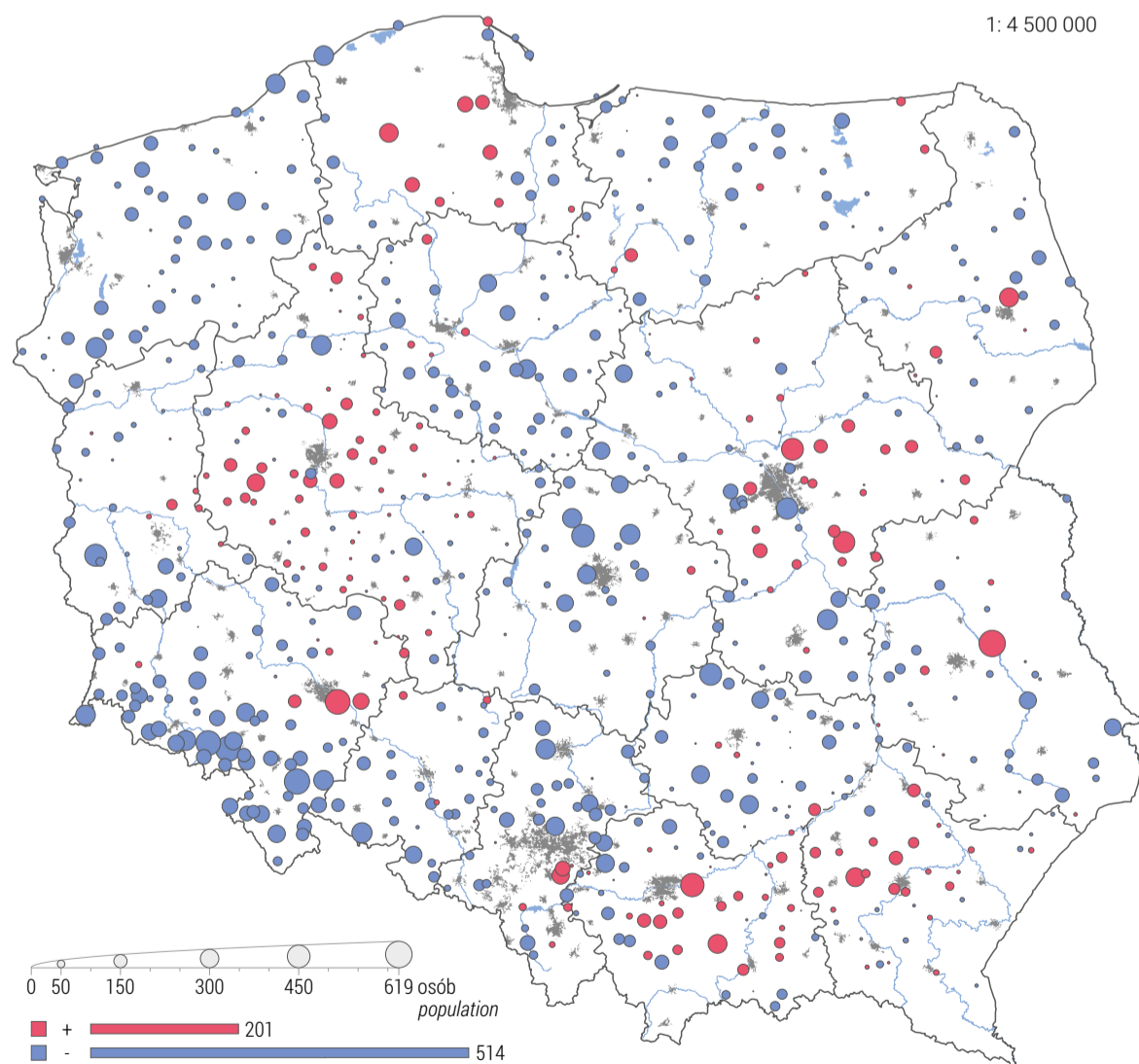
*stopa urodzeń – liczba urodzeń żywych na 1000 mieszkańców / birth rate – number of live births per 1,000 inhabitants
 **stopa zgonów – liczba zgonów na 1000 mieszkańców / death rate – number of deaths per 1,000 inhabitants
 ***stopa przyrostu naturalnego – różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów na 1000 mieszkańców
 natural increase rate – difference between the number of live births and the number of deaths per 1,000 inhabitants



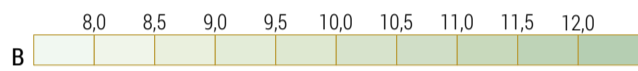
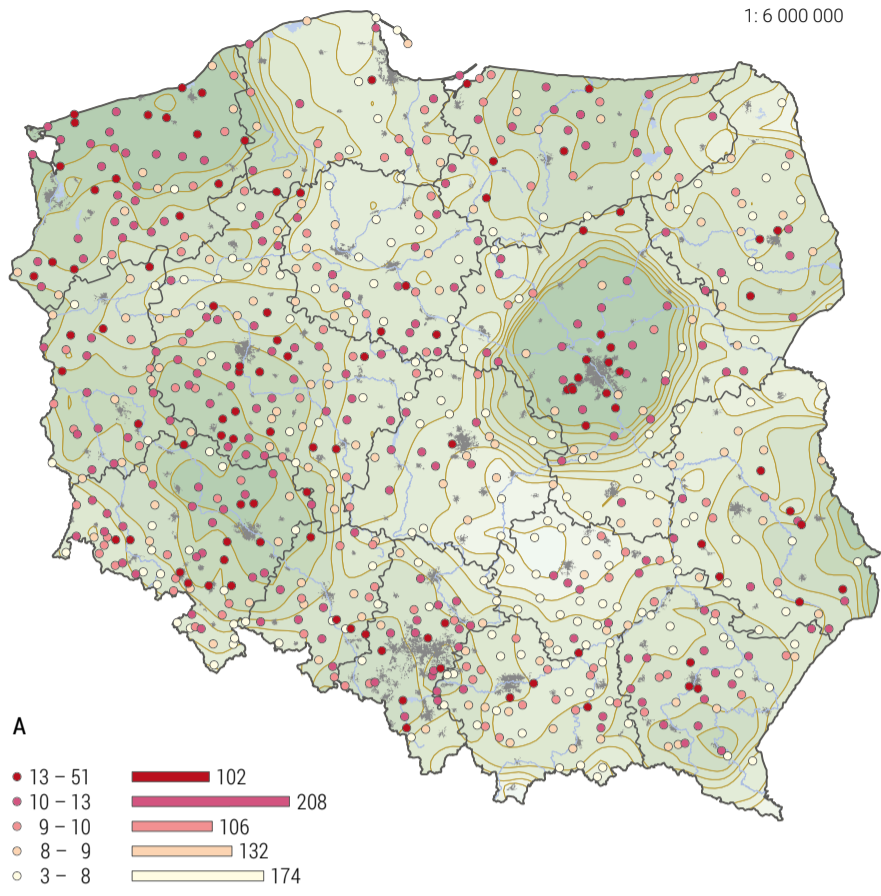
Stopa przyrostu naturalnego*** w małych miastach w okresie 2000-2019 wg kategorii wielkościowej miasta
*Natural increase rate*** in small towns in 2000-2019 period by town size category*



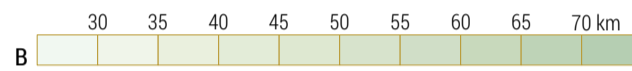
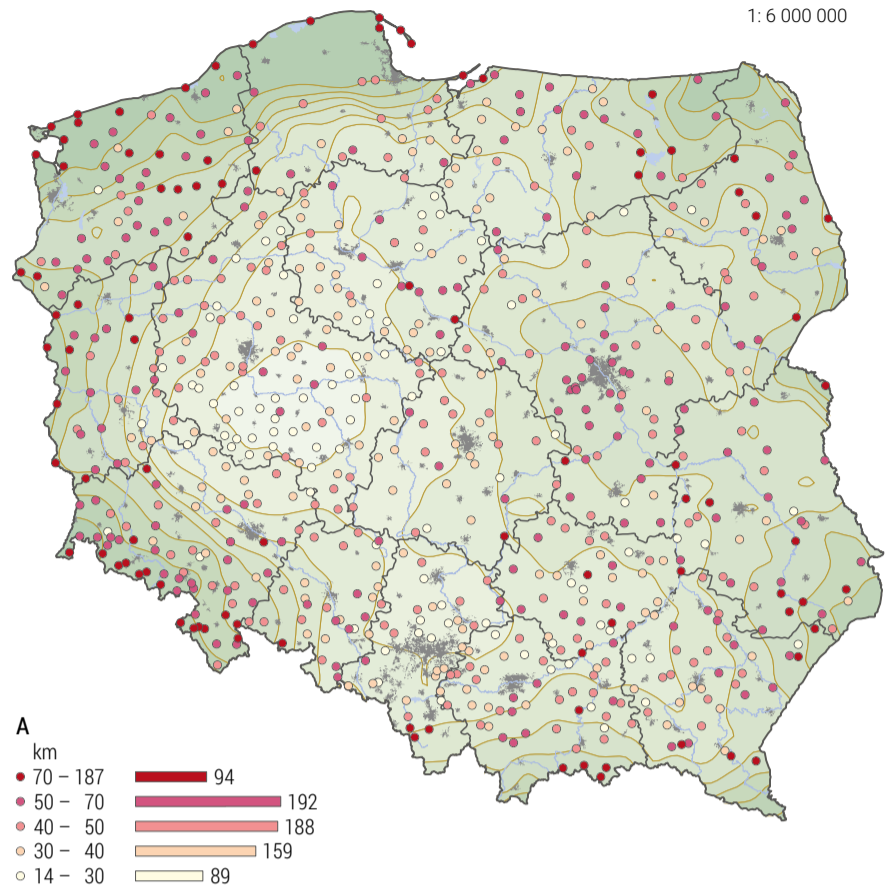
Małe miasta wg stopy przyrostu naturalnego*** w okresie 2015-2019 (A) i średnia wartość wskaźnika (B)
*Small towns by natural increase rate*** in 2015-2019 (A) and mean value of this index (B)*



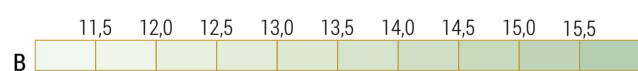
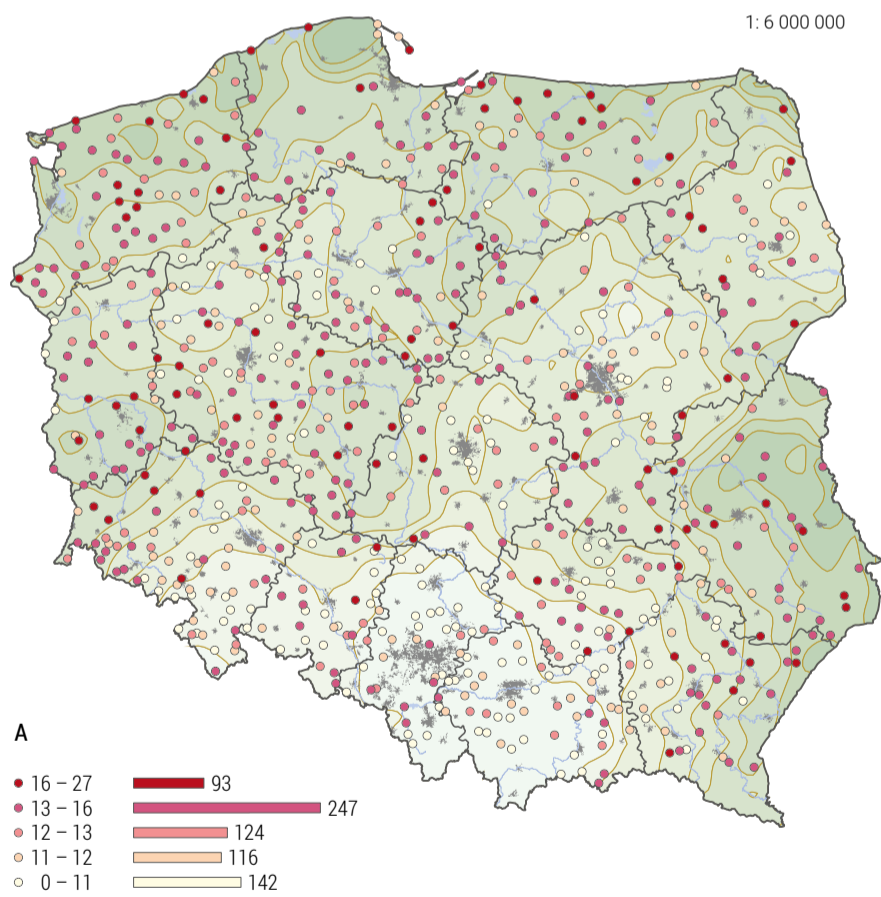
Małe miasta wg bilansu przyrostu naturalnego (+ – dodatni, - - ujemny) w okresie 2015-2019
Small towns by natural increase balance (+ – positive, - - negative) in 2015-2019



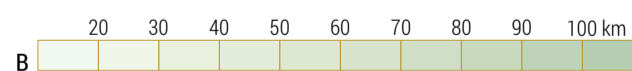
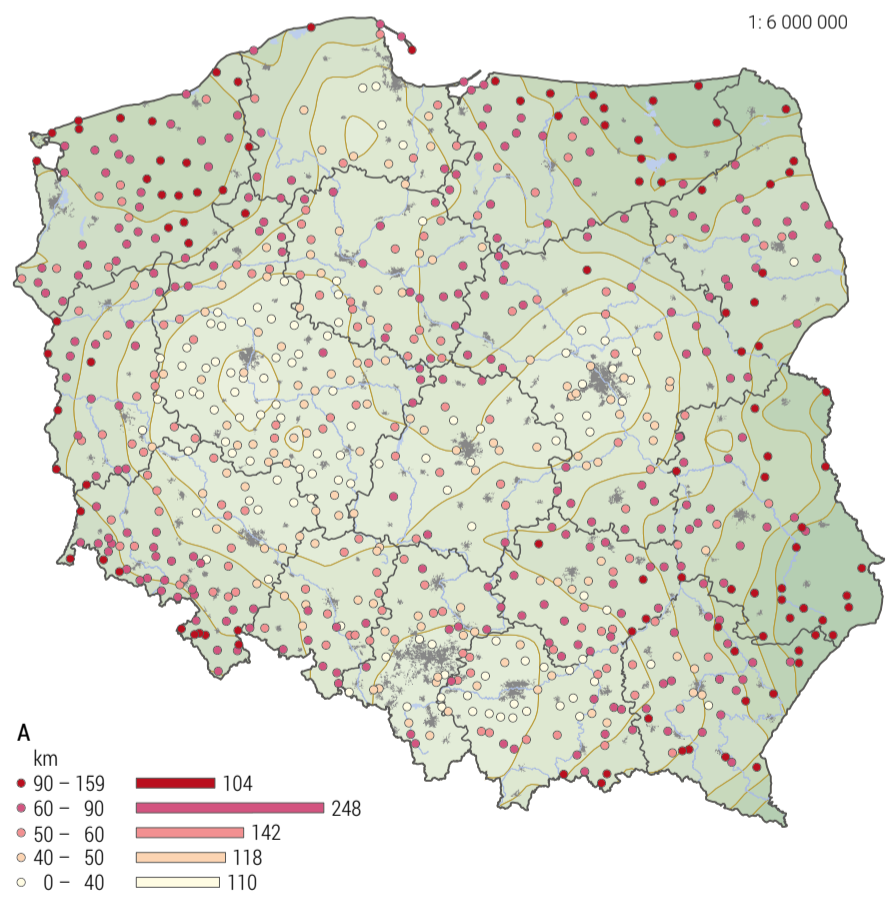
Małe miasta wg stopy imigracji* krajowej w okresie 2015-2019 (A) i jej średnia wartość (B)
 *Stopa imigracji – napływ ludności wskutek imigracji na 1000 mieszkańców.
 Small towns by domestic immigration rate* in 2015-2019 (A) and its mean value (B)
 *Immigration rate – influx of population as a result of immigration per 1,000 inhabitants.



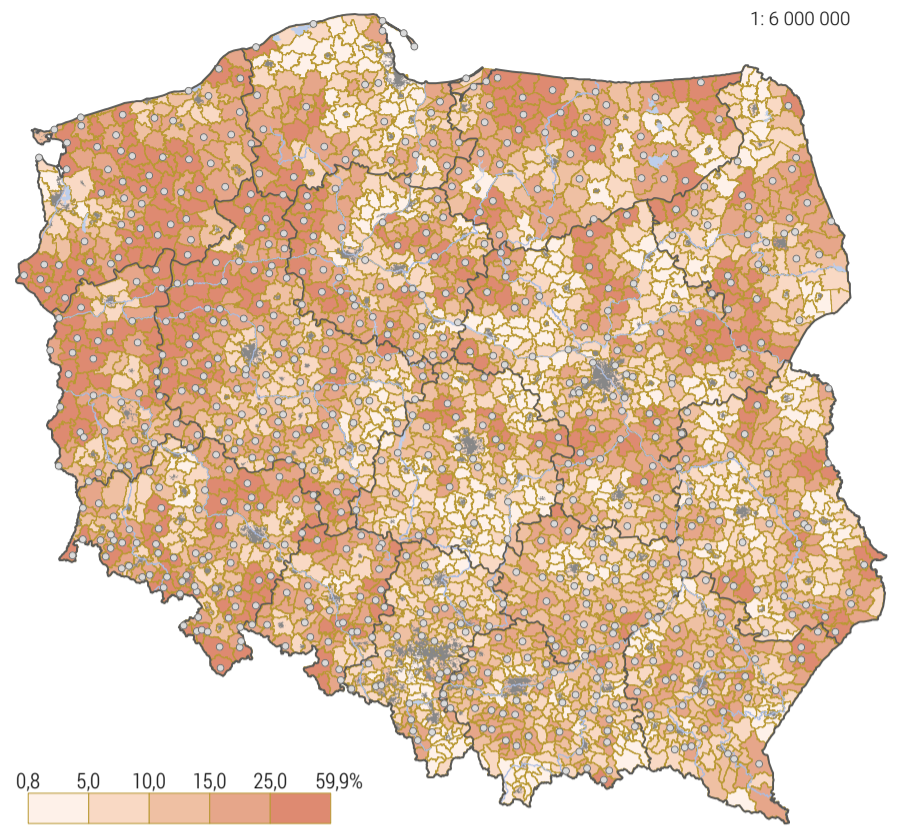
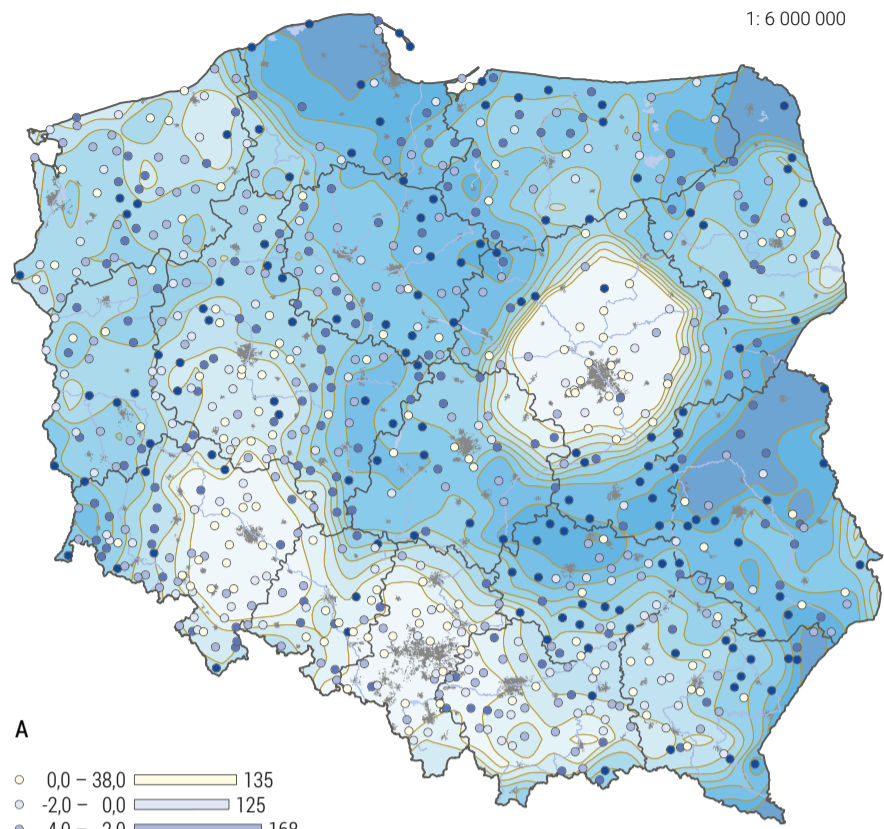
Małe miasta wg średniej odległości imigracji krajowej w latach 2015-2019 (A) i średnia wartość wskaźnika (B)
 Small towns by average distance of domestic immigration in 2015-2019 (A) and mean value of this index (B)



Małe miasta wg stopy emigracji* krajowej w okresie 2015-2019 (A) i jej średnia wartość (B)
 *Stopa emigracji – odpływ ludności wskutek emigracji na 1000 mieszkańców.
 Small towns by domestic emigration rate* in 2015-2019 (A) and its mean value (B)
 *Emigration rate – outflow of population as a result of emigration per 1,000 inhabitants.

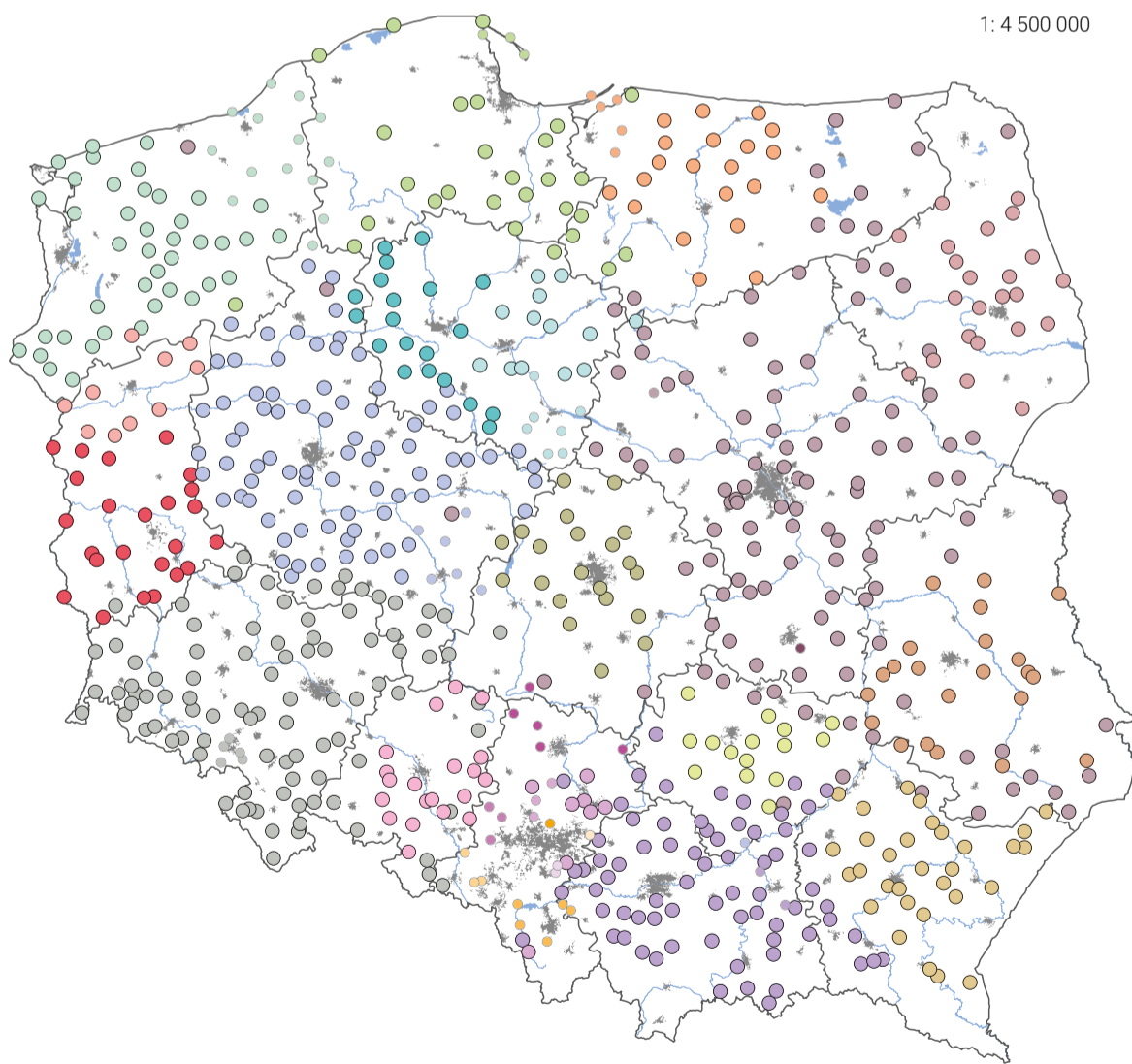


Małe miasta wg średniej odległości emigracji krajowej w latach 2015-2019 (A) i średnia wartość wskaźnika (B)
 Small towns by average distance of domestic emigration in 2015-2019 (A) and mean value of this index (B)

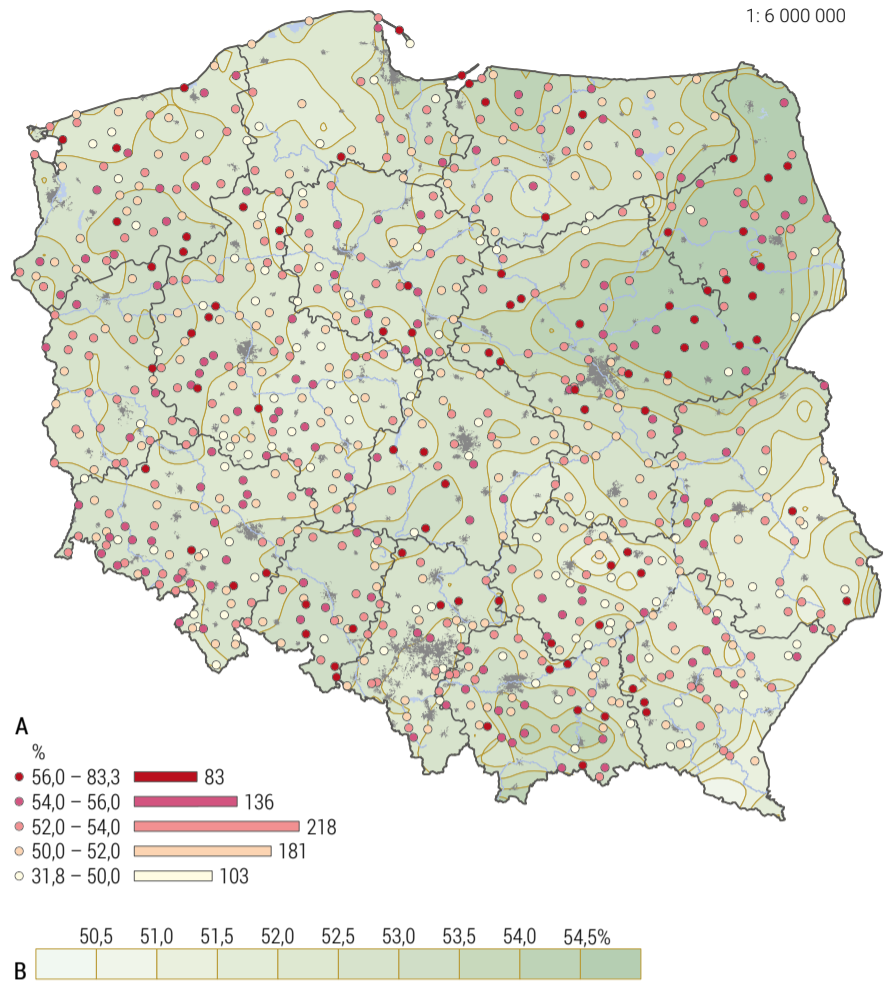
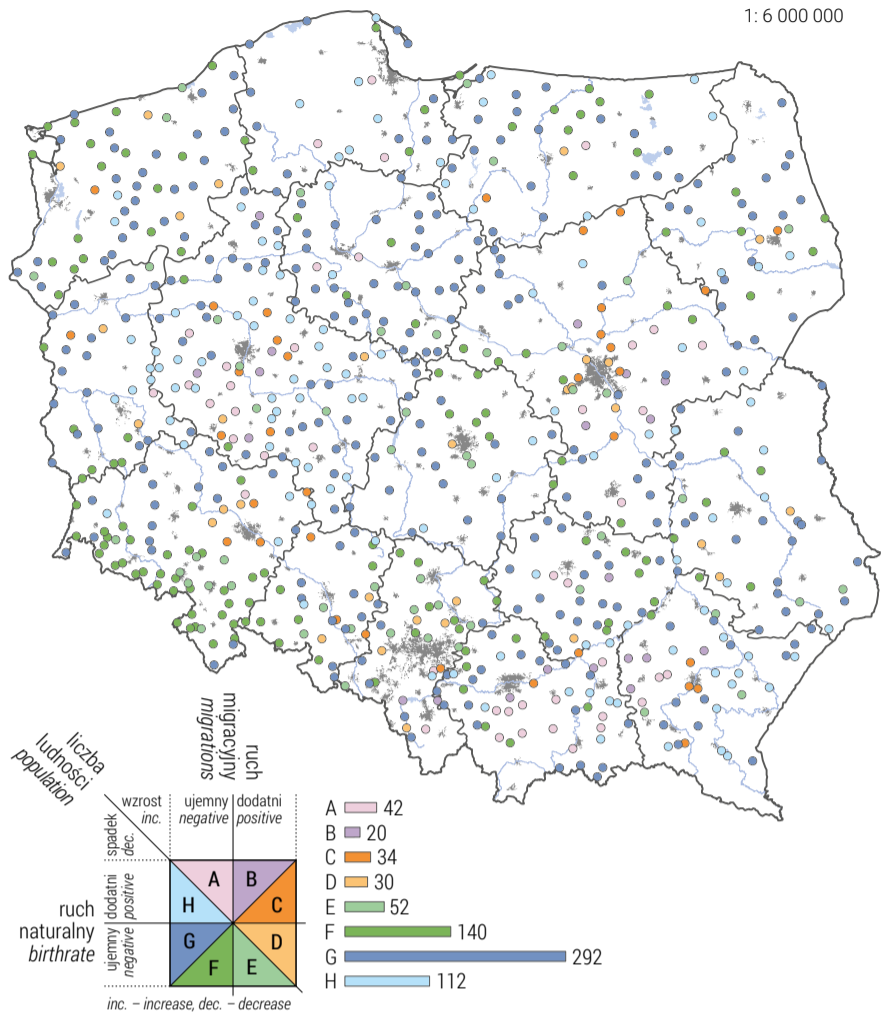


Gminy wg odsetka emigracji krajowej do małych miast, 2019
Communes by percentage of domestic emigration to small towns, 2019

Małe miasta wg stopy migracji krajowych* w okresie 2015-2019 (A) i jej średnia wartość (B)
*Stopa migracji – zmiana liczby ludności wskutek migracji na 1000 mieszkańców.
Small towns by domestic migration rate* in 2015-2019 (A) and its mean value (B)
*Migration rate – change in population as a result of migration per 1,000 inhabitants.



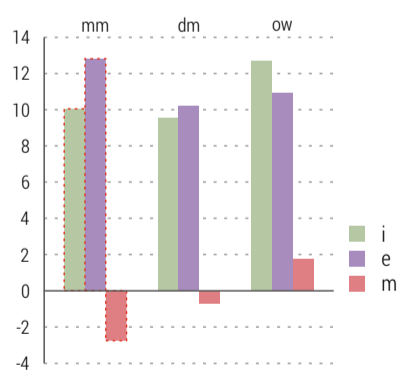
Małe miasta wg ośrodków liczących ponad 100 tys. mieszkańców, do którego nastąpił największy odpływ ludności w okresie 2015-2019
Small towns by the town with a population over 100,000 to which there was the largest population outflow in 2015-2019



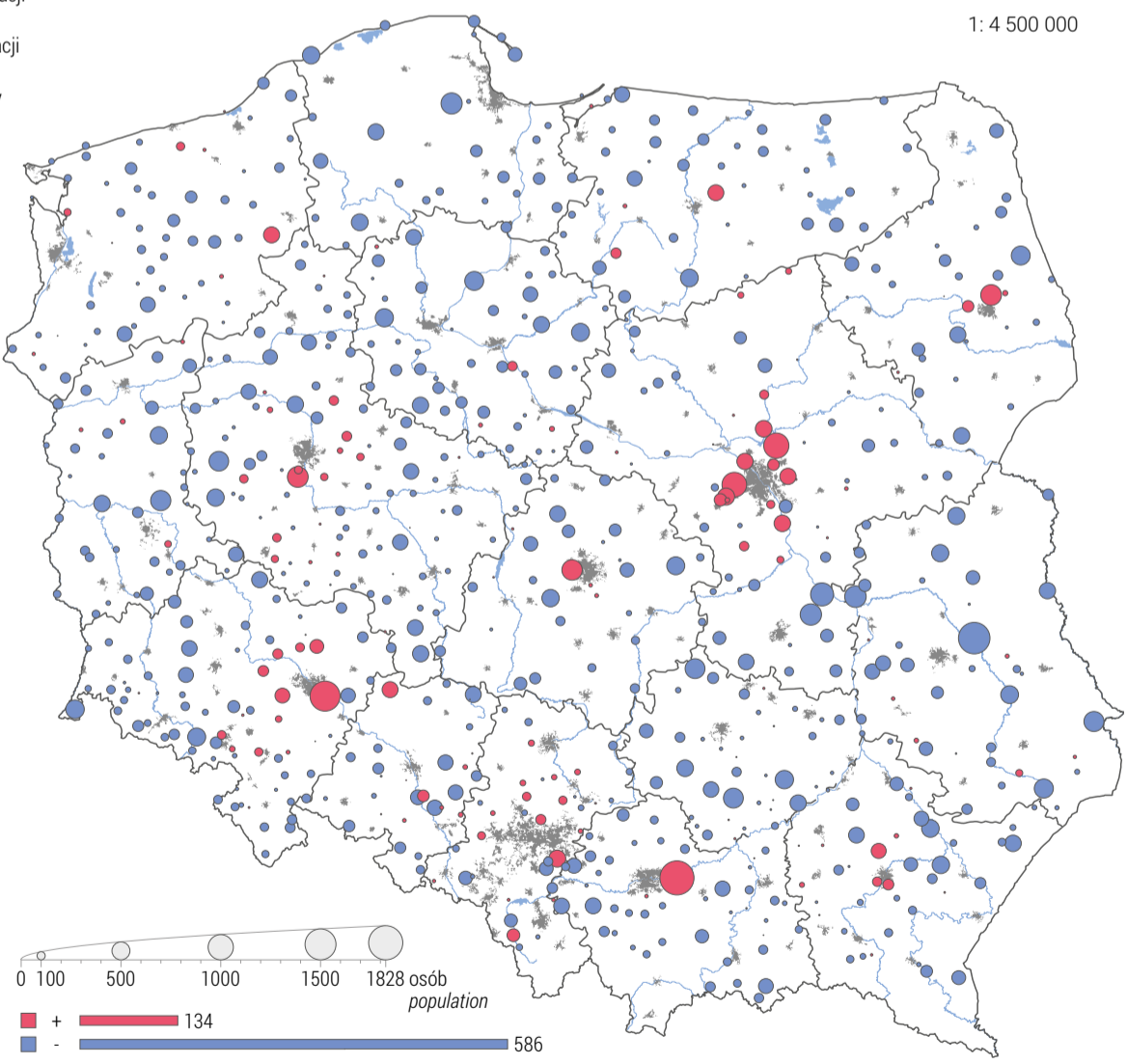
- A - dodatni przyrost naturalny z nadwyżką rekompensuje ujemne saldo migracji
positive natural increase compensates with surplus for negative net migration rate
- B - dodatni przyrost naturalny przewyższa dodatnie saldo migracji
positive natural increase exceeds positive net migration rate
- C - dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji
positive natural increase below positive net migration rate
- D - dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ubytek naturalny
positive net migration rate compensates for natural decrease
- E - ubytek naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji
natural decrease not compensated by positive net migration rate
- F - ubytek naturalny z ujemnym i mniejszym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji
natural decrease with negative and lower (in absolute value) net migration rate
- G - ubytek naturalny z ujemnym i większym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji
natural decrease with negative and higher (in absolute value) net migration rate
- H - ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny
negative net migration rate not compensated by positive natural increase

Małe miasta wg odsetka kobiet w emigracji krajowej w okresie 2015-2019 (A) i średnia wartość wskaźnika (B)
Small towns by percentage of women in domestic emigration in 2015-2019 (A) and mean value of this index (B)

Małe miasta wg typów Webba w okresie 2015-2019
Small towns by Webb types in 2015-2019



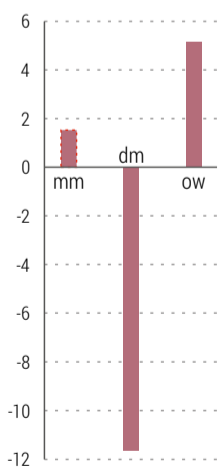
Stopa migracji krajowych (i - stopa imigracji, e - stopa emigracji, m - stopa migracji) w małych miastach (mm), dużych i średnich miastach (dm) oraz na obszarach wiejskich (ow) w okresie 2015-2019
Domestic migration (i - immigration rate, e - emigration rate, m - migration rate) rate of small towns (mm), large and medium-sized towns (dm) and rural areas (ow) in 2015-2019 period



Małe miasta wg bilansu migracji krajowych (+ - dodatni, - - ujemny) w okresie 2015-2019
Small towns by domestic migration balance (+ - positive, - - negative) in 2015-2019

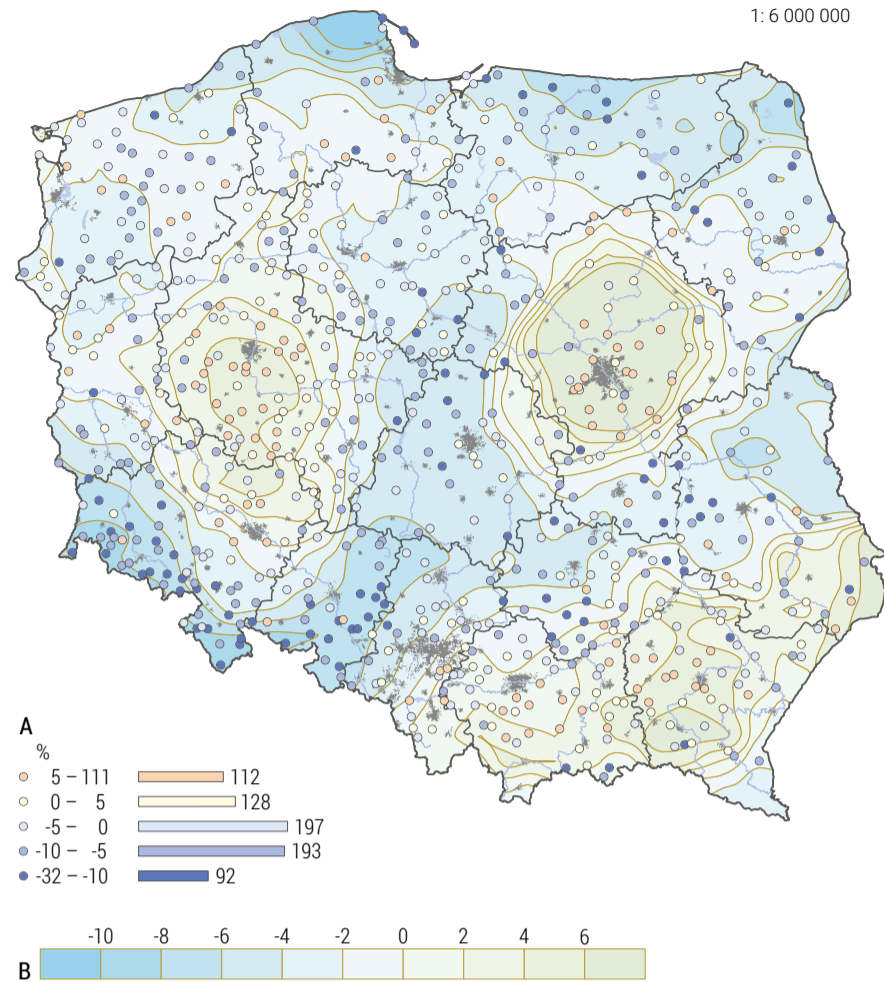


Odsetek małych miast (I) i ich mieszkańców (II) w okresie 2000-2019 wg kategorii wielkościowej miasta
Share of small towns (I) and their inhabitants (II) in 2000-2019 period by town size category

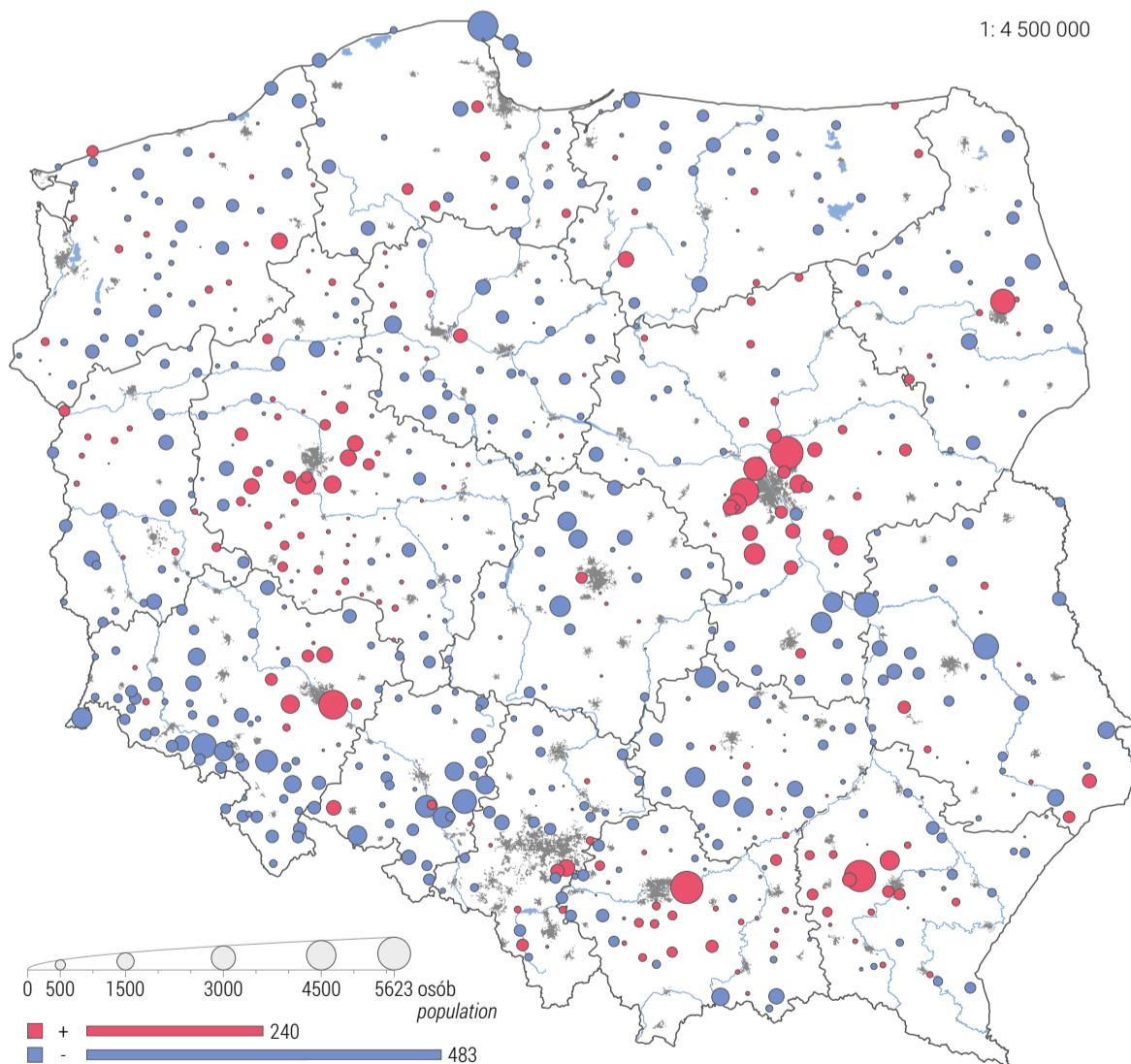


Procentowa zmiana liczby ludności małych miast (mm), dużych i średnich miast (dm) oraz obszarów wiejskich (ow) w okresie 2000-2019

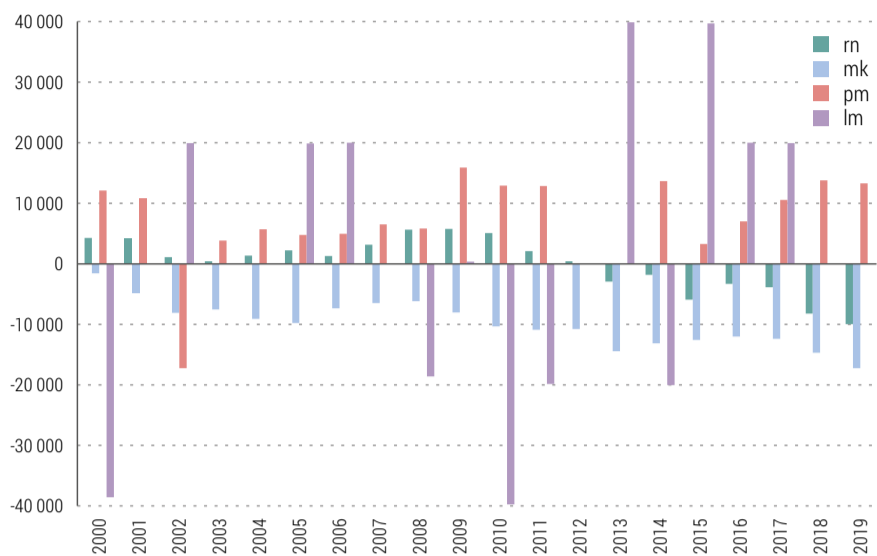
Percentage change in population number of small towns (mm), large and medium-sized towns (dm) and rural areas (ow) in 2000-2019 period



Małe miasta wg zmiany liczby ludności względem 2002 r. (A) i jej średnia wartość (B), 2019
Small towns by the change of population number relative to 2002 (A) and mean value of this index (B), 2019

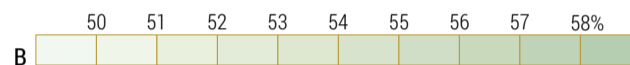
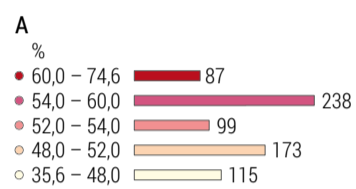


Małe miasta wg zmiany liczby ludności (+ - dodatnia, - - ujemna) w okresie 2002-2019
Small towns by the change of population number (+ - positive, - - negative) in 2002-2019

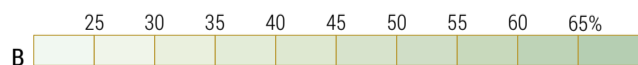
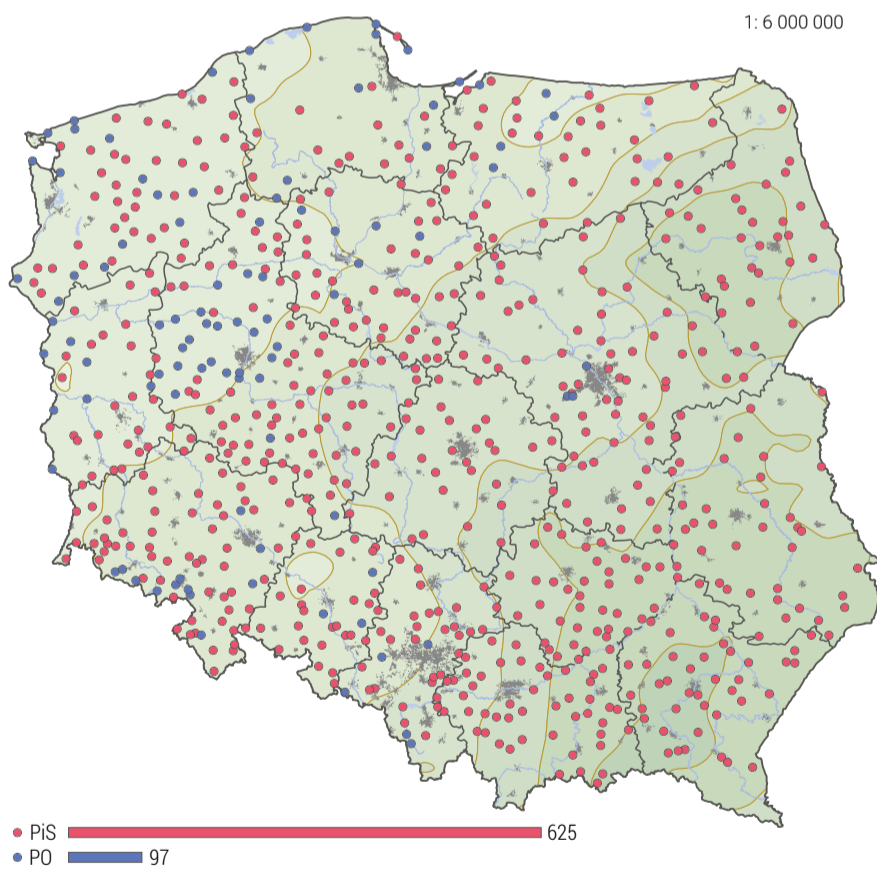


Zmiana liczby mieszkańców małych miast w okresie 2000-2019 wg przyczyn: ruch naturalny (rn); migracje krajowe (mk); uzyskanie lub utrata praw miejskich (pm); przekroczenie kryterium 20 tys. mieszkańców (lm)

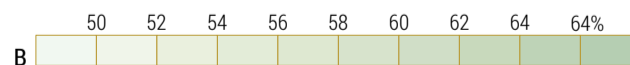
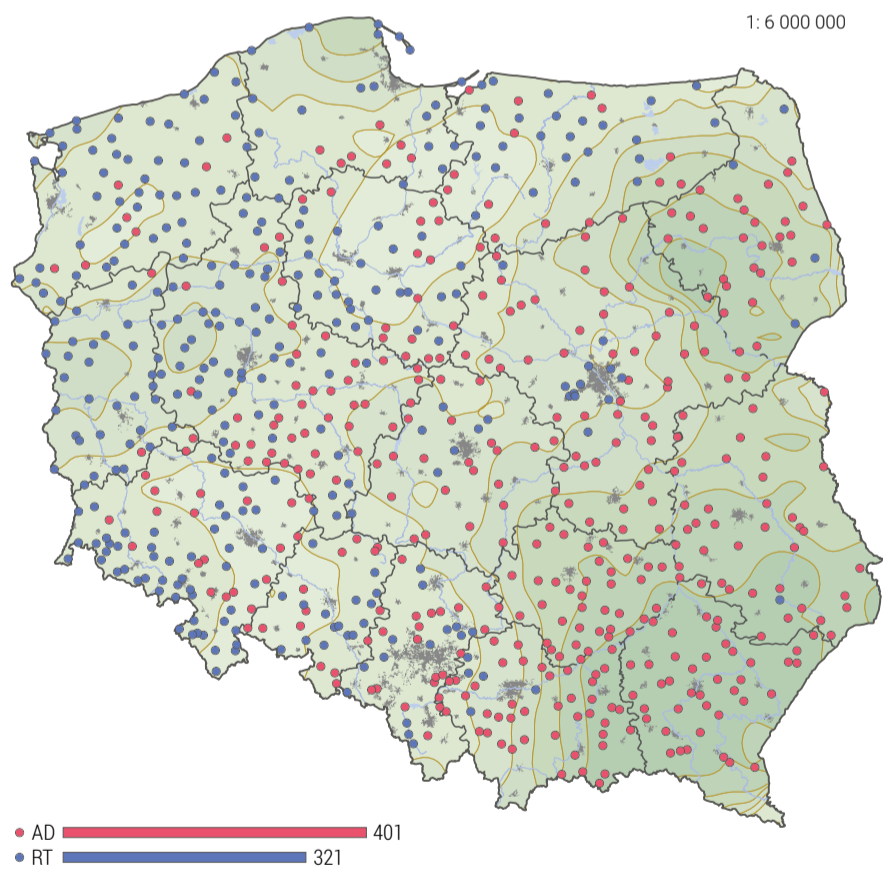
Change in the number of inhabitants of small towns in 2000-2019 period by cause: natural movement (rn); domestic migration (mk); gaining or losing town privileges (pm); exceeding the criterion of 20 thous. residents (lm).



Małe miasta wg frekwencji w wyborach samorządowych w 2010, 2014 i 2018 (A) roku oraz średnia frekwencja (B)
Small towns by turnout in local elections of 2010, 2014 and 2018 (A) and mean turnout (B)



Małe miasta wg wyników wyborów do sejmu 2019 (PiS i koalicja PO.N iPL Zieloni) i średni wynik zwycięzcy (B)
Small towns by parliamentary election results of 2019 (PiS and coalition of PO.N iPL Zieloni) and mean score of the winner (B)



Małe miasta wg wyników II tury wyborów prezydenckich 2020 (AD – Andrzej Duda, RT – Rafał Trzaskowski) i średni wynik zwycięzcy (B)
Small towns by results of the final round of the 2020 presidential election (AD – Andrzej Duda, RT – Rafał Trzaskowski) and mean score of the winner (B)